

Ārlietu ministra ikgadējais ziņojums par paveikto un iecerēto darbību valsts ārpolitikā un Eiropas Savienības jautājumos 2019. gads

Ievads

Latvijas ārpolitikas virsmērķis ir Latvijas neatkarības neatgriezeniskuma nodrošināšana, drošības veicināšana un Satversmē noteikto vērtību stiprināšana. Tas tiek īstenots, sekmējot aizvien ciešāku integrāciju starptautiskajās institūcijās, tuvinot Latviju Eiropas Savienības un OECD standartiem, stiprinot valsts pozīcijas starptautiskā mērogā, padziļinot un ģeogrāfiski paplašinot divpusējās attiecības, veicinot ekonomisko izaugsmi un starptautiskās ekonomiskās sadarbības projektus, stiprinot globālo un reģionālo attīstību, drošību, demokrātiju, tiesiskumu, cilvēktiesību aizsardzību un starptautiskās tiesības, spēcinot saikni ar Latvijas diasporu un uzlabojot Latvijas atpazīstamību pasaulē.

2019. gadā atzīmējām 15 gadus, kopš Latvija kļuva par Eiropas Savienības un NATO dalībvalsti; vienlaikus Ziemeļatlantijas alianse svinēja savu 70. gadadienu. Kopš neatkarības atjaunošanas Latvija ir skaidri izvēlējusies savu ārpolitisko ceļu nostiprināties rietumos un eiroatlantiskajā vērtību un drošības telpā. Latvija ir aktīvs un uzticams Eiropas Savienības dalībnieks un NATO sabiedrotais un pilda savus pienākumus. Gadu gaitā Latvijas balss Eiropas Savienībā ir kļuvusi daudz dzirdamāka, īpaši attiecībā uz Eiropas Savienības vienoto tirgu un tā pamatbrīvību ievērošanu, enerģētisko drošību un enerģijas avotu diversifikāciju, digitālo attīstību un drošību, kā arī attiecībās ar Krievijas Federāciju un Eiropas Savienības Austrumu partnerības valstīm. Eiropas Savienība ir pieaugošs drošības politikas spēlētājs, un Latvija ir uzticams dalībnieks Eiropas Savienības misijās un operācijās, kā arī Eiropas Savienības formātā apliecina savu solidaritāti ar sabiedrotajiem drošības jomā. Latvijas dalībai NATO ir neaizstājama nozīme mūsu valsts aizsardzības stiprināšanā un nodrošināšanā; vienlaikus būtisks ir arī Latvijas ieguldījums visas alianses kolektīvajā aizsardzībā. Rūpējoties par savu drošību un būdama atbildīgs sabiedrotais, Latvija piedalās NATO operācijās, nodrošina nepieciešamo uzņemošās valsts atbalstu sabiedroto karavīriem Latvijā, kā arī iegulda aizsardzībā 2% no IKP, tādējādi ieviešot kolektīvi pieņemtos lēmumus. Kā abu starptautisko organizāciju dalībvalsts Latvija piedalās lēmumu pieņemšanā visaugstākajā līmenī, un tas tieši ietekmē gan Latvijas interešu īstenošanu, gan mūsu valsts labklājību un drošību.

Viens no Latvijas ārpolitikas uzdevumiem ir spēt īstenot savus mērķus dinamiskā un mainīgā starptautiskajā vidē. Vēsturiski veidojusies un pagājušā gadsimtā institucionāli nostiprinājusies starptautiskā kārtība piedzīvo izmaiņas, ir vērojama jauna attīstība attiecību četrstūrī ASV – Ķīna – Eiropas Savienība – Krievija. Tā skar ne tikai institūcijas un organizācijas, bet arī pastāvošās starptautiskās kārtības vērtības un normas. Starptautiskās institūcijas, starptautiskās tiesības, brīvā tirdzniecība un demokrātiskās vērtības nav vairs pašsaprotamas un prasa arvien lielāku iestāšanos par tām. Kā liecina vēsture, brīžos, kad sakustas vai mainās spēku samērs pasaulē, vienmēr uzvirto krīzes un pieaug riski. Latvijas uzdevums ir spēt precīzi novērtēt starptautisko stāvokli, izmaiņu radītos izaicinājumus un iespējas un atbilstoši secinājumiem veidot savu ārpolitiku. Vienlaikus Latvija kā eiroatlantiskās telpas dalībnieks augsti vērtē esošās attiecības, kurās iesaistītās valstis cita citu uzskata par partneriem, viena otru neapdraud, ir vienotas ar kopīgām Rietumu vērtībām un normām, un savstarpēja spēka lietošana nav iedomājama.

Ģeopolitiskā situācija, norises, izaicinājumi

Multilaterālā pasaules kārtība un galvenie globālie izaicinājumi

21. gadsimtā starptautiskie izaicinājumi kļūst aizvien komplicētāki: tradicionālajiem politikas, drošības un ekonomikas jomas jautājumiem parādās jaunas dimensijas, kuras saistītas ar globalizāciju, jauno tehnoloģiju attīstību un jaunajām informācijas aprites platformām. Tajā pašā laikā, izplūstot robežām starp militāriem un nemilitāriem draudiem, arvien būtiskāku lomu ārpolitikā ieņem jaunās tehnoloģijas, kas ietver gan jaunus medijus un informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (5G ekosistēmas), gan bruņojuma kontroles augsti tehnoloģiskus risinājumus un pieaugošo mākslīgā intelekta nozīmi. Nozīmīgs globālais izaicinājums ir antidemokrātiskās tendences un klimata pārmaiņas, kas ir papildus ietekmes faktors starptautiskās drošības un migrācijas jomā. Sāncensība, kas minēto procesu rezultātā veidojas starp galvenajiem spēlētājiem un varas centriem, rada nopietnus draudus līdzšinējai multilaterālajai pasaules kārtībai. Šīs tendences nenovēršami ietekmē arī mūsu reģionu.

Krievija turpina mēģinājumus mainīt starptautisko attiecību kārtību, nevaicoties no konfrontācijas ar Rietumiem un stiprinot sadarbību ar autoritāriem režīmiem citur pasaulē. Krievijas darbība ārpolitikā un tās Eiropas vēstures notikumu revizionistiskā interpretācija rada papildus bažas par pieaugošiem riskiem starptautisko tiesību normām un esošajai politiskajai kārtībai. Krievijas delegācijas darbības atjaunošana Eiropas Padomes Parlamentārajā asamblejā iedragāja Eiropas Padomes autoritāti un bija pretrunā ar tās pārstāvētajām vērtībām un principiem, nav devusi uzlabojumus cilvēktiesību situācijai Krievijā vai veicinājusi progresu konflikta noregulējumā Ukrainā un Minskas vienošanos izpildē. Latvijai nav pieņemama *Nord Stream 2* projekta infrastruktūras attīstība, kas parāda Krievijas centienus nostiprināt Eiropas valstu enerģētisko atkarību no Krievijas. Krievija turpina attīstīt spēkus rietumu kara apgabalā, tādējādi turpinot uzturēt militāro spriedzi reģionā.

Ķīna jau vairākus gadu desmitus ir viena no straujāk augošajām pasaules ekonomikām. Pēdējos gados tā starptautiski spēlē arvien nozīmīgāku lomu. Ķīnas pieaugošā iesaiste globālajos procesos rada gan iespējas, gan arī izaicinājumus. Aizvadītā gada laikā attiecības starp ASV un Ķīnu ir kļuvušas arvien saspīlētas. Šīs pretstāves priekšplānā ir tirdzniecības sarunas un savstarpēja tarifu celšana. Taču aiz šīm domstarpībām slēpjas dziļākas principiālas pretrunas ne tikai ar ASV, bet arī ar pārējo Rietumu pasauli, un tās aptver gan cilvēktiesību jautājumus, gan drošības jautājumus augsto tehnoloģiju jomā, tostarp 5G attīstībā, gan arī citas sfēras. Tās sakņojas Ķīnas īstenotajā ekonomiskajā, politiskajā un militārajā attīstības modelī, kas līdz ar šīs valsts izmantotajiem starptautiskās ietekmes instrumentiem iegūst globālas aprises.

Nemot vērā Ķīnas pieaugošo globālo ietekmi, 2019. gadā NATO tika veikts padziļināts izvērtējums par iespējām un izaicinājumiem, ko Ķīnas īstenotā starptautiskā politika rada eiroatlantiskajai drošībai un vērtībām. Ķīna savās globālajās aktivitātes ir pietuvojusies eiroatlantiskajai telpai, intensīvi investējot Eiropas kritiskajā infrastruktūrā, ar dažādiem līdzekļiem iegūstot kontroli pār uzņēmumiem un palielinot savu klātbūtni Arktikā un Āfrikā, kā arī aktivitātes kibertelpā. NATO turpinās iesaistīties politiskajā un militārajā dialogā ar Ķīnu saskaņā ar NATO vērtībām un starptautiskajām tiesībām. NATO jāturpina novērot un analizēt izmaiņas drošības vidē, lai nodrošinātu organizācijas pamatuzdevumu nepārtrauktu īstenošanu.

Ķīnas īstenotā “Joslas un ceļa” iniciatīva ir skatāma plašāk nekā tikai infrastruktūras projekts, kas savienotu Ķīnu ar pārējiem pasaules ekonomikas centriem. Infrastruktūras attīstība ir tikai viena no projekta dimensijām, kurai līdzī nāk ciešāka ekonomiskā un politiskā sadarbība ar Ķīnu. Eiropas Savienības līmenī nepieciešams veidot visaptverošu analīzi un vidēja un ilgtermiņa stratēģiju attiecībā uz šo apjomīgo projektu un tā īstenošanas ietekmi visās dimensijās.

Stratēģiskā līdzsvara attīstībai un mijiedarbībai starp Eiropas Savienību, ASV, Ķīnu un Krieviju ir būtiska loma reģiona drošībai un Latvijas valstij.

Saspringta situācija ir Tuvo Austrumu reģiona valstīs. Notikumu eskalācijai Persijas līča reģionā var būt tālejošas sekas globālā mērogā. Tādēļ svarīgākais ir saspīlējuma mazināšana, lai varētu rast ilgtspējīgu risinājumu Irānas kodolprogrammas, ballistisko raķešu attīstīšanas programmas un agresīvās reģionālās politikas jautājumam. Jāstrādā arī pie visaptveroša reģionāla dialoga ar mērķi izveidot jaunu Tuvo Austrumu drošības arhitektūru. Sīrijas konfliktam nav panākts risinājums, līdzsvars starp dažādiem reģionā iesaistītajiem spēkiem ir ļoti trausls: līdzšinējo spēku samērs nemitīgi mainās, par ko liecina Krievijas militārā klātbūtnes lomas pieaugums un nesenā Turcijas militārā operācija Sīrijas ziemeļaustrumos. Lai novērstu jau tā trauslo humāno un drošības situāciju Sīrijā, Eiropas Savienības dalībvalstīm jāpauž vienota un stingra nostāja. Tāpat situācija Sīrijā un arī Irākā ir svarīga vienotai starptautiskai cīņai pret *ISIL/Daesh*. Tuvo Austrumu miera procesa risinājumā līdzšinējie gadu desmitiem ilgušie centieni nav vainagojušies ar vērā ņemamu progresu. Lai gan starptautiski nostiprinātie principi saglabā savu nozīmi, jaunu iniciatīvu attīstība varētu atjaunināt miera procesu. Tāpat ir nepieciešams panākt stabilitāti un radīt apstākļus funkcionējošas valsts varas atjaunošanai Lībijā un Jemenā, kā arī turpināt stabilizācijas procesu Afganistānā.

Aizvien jauni izaicinājumi rodas Āfrikā. Daudzviet kontinentā sastopamā vājā ekonomiskā attīstība, bezdarbs, grūtības nostiprināt stabilu un tiesisku valsts pārvaldības modeli, fiskālās krīzes un klimata pārmaiņu radītās sekas līdztekus ar dažāda mēroga konfliktu radīto drošības situācijas nestabilitāti kontinentā veido auglīgu augsni ne tikai teroristisku grupējumu darbībai, bet arī nelegālajai migrācijai. Šie apstākļi rada tiešu drošības apdraudējumu Eiropas Savienībai, tostarp arī Latvijai. Eiropas Savienībai jāpalīdz Āfrikas kontinenta valstīm pārvarēt daudzus izaicinājumus, atbalstot ilgtspējīgu attīstību un ņemot vērā, ka gan Ķīna, gan Krievija pastiprina savas aktivitātes kontinentā, tostarp iegūstot kontroli pār dabas resursiem.

Latīņamerikas reģiona drošības izaicinājumus rada ne tikai sociālo un politisko problēmu saasināšanās, bet arī tas, ka Venecuēla jau ilgstoši atrodas smagā politiskā, ekonomiskā un humanitārā krīzē, kā arī saskaras ar demokrātijas un cilvēktiesību izaicinājumiem. Starptautiskās sabiedrības līdzšinējie centieni panākt Maduro režīma patiesu iesaisti sarunās ar opozīciju Oslo procesā nav bijuši sekmīgi.

Globālo izaicinājumu kontekstā jāatzīmē arī arvien pieaugošā Arktikas reģiona nozīme. Klimata pārmaiņu nelabvēlīgā ietekme Arktikā norisinās straujāk nekā citur pasaulē. Arktikai strauji sasilstot, pastiprināti kūst ledāji un mūžīgā sasaluma zonas, kas izraisa vēl straujāku temperatūras pieaugumu reģionā un ietekmē klimata pārmaiņas pāri Arktikas robežām, arī Latvijā. Vienlaikus šie procesi ietekmē Arktikas reģiona ekonomisko potenciālu, paverot iespējas kuģošanas un transporta tīklu attīstībai un pieejai vērtīgiem zemes resursiem. Līdz ar to Arktikas reģions kļūst par globālās konkurences zonu un pieaug tā ģeopolitiskā nozīme, kas palielina arī drošības riskus reģionā. Apzinoties klimata pārmaiņu seku nopietnību un Arktikas pieaugošo stratēģisko nozīmi, Latvija uzmanīgi seko attīstībai reģionā un iestājas par starptautisku un caurredzamu pieeju Arktikas jautājumu risināšanā.

Daži no izaicinājumiem Latvijas ārpolitikai rodami pašā Eiropas Savienībā: ieilguši Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības jeb breksits, dažādie viedokļi par aizsardzības un drošības politiku, kā arī stagnācija paplašināšanās jautājumā, piemēram, iestāšanās sarunu atlikšana ar Ziemeļmaķedoniju un Albāniju, mazina Eiropas Savienības nozīmīgumu starptautiskajā politikā. Tas viss norāda, ka Eiropas Savienība, tās dalībvalstīm un jaunajai Eiropas Komisijai būs jāpieliek papildus pūles konkrētu rezultātu sasniegšanai.

Līdz ar ieilgušo breksitu un šī procesa iespējamo ietekmi uz procesiem Eiropas Savienībā un Eiropas vienotības ideju kopumā Eiropas Savienībai neizbēgami ir jāiziet cauri sava veida pārkārtošanās procesam. Tas, summējoties un pārklājoties ar globālajām norisēm, padara kopainu vēl komplicētāku.

Latvija ANO

ANO ir nozīmīgākais starptautisko tiesību un likuma varas aizstāvis pasaulē. Latvijai kā valstij, kura piedzīvojusi neatkarības zaudēšanu un totalitārus režīmus, ANO sistēma kopumā un valsts dalība tajā ir būtiska. Latvija, iestājoties par cilvēktiesībām un tiesiskumu, atbalsta mieru, drošību, demokrātiju un ilgtspējīgu attīstību visiem. Laikā, kad daudzviet tiek apšaubīts cilvēktiesību universālums un sarūk pilsoniskās sabiedrības telpa, Latvija aktīvi iestājas par cilvēktiesību ievērošanu. Nav pieļaujami uzbrukumi žurnālistiem, cilvēktiesību un pilsoniskajiem aktīvistiem vai vēšanās pret indivīdu tiesībām brīvi paust politisko gribu vēlēšanās, kas ir demokrātijas pamatvērtība.

ANO 75. gadadienas zīmē 2020. gadā no jauna apstiprināsim mūsu apņemšanos ievērot ANO vērtības un principus un stiprināt atbalstu daudzpusējo attiecību sistēmai, kā arī novērtēt ANO ieguldījumu pārnacionālo izaicinājumu risināšanā, kam ir ietekme arī uz Latviju.

Latvija ir ievēlēta ANO Ekonomisko un sociālo lietu padomē no 2020. gada līdz 2022. gadam. Balstoties uz iepriekš gūto pieredzi, Latvija jaunā kvalitātē iesaistīsies ar ilgtspējīgu attīstību, klimatu un digitālo vidi saistītu jautājumu virzībā. Latvija vēlas sniegt savu pienesumu ANO diskusijās par iespējām, ko ilgtspējīgai attīstībai sniedz digitalizācija, jaunās tehnoloģijas un mākslīgais intelekts, vienlaikus identificējot arī drošības riskus, tostarp sociālekonomiskos, ko tie var radīt. Topošais Latvijas Nacionālais attīstības plāns līdz 2027. gadam būs vērst uz ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanu Latvijā, tādējādi paredzot Latvijas sabalansētu un ilgtspējīgu izaugsmi gan nacionālā, gan globālā kontekstā.

Latvija ir ievēlēta ANO Spīdzināšanas novēršanas komitejā no 2020. gada līdz 2023. gadam un izvirzījusi savu kandidatūru ANO Sieviešu statusa komitejas 2022. gada vēlēšanām. Arvien plašāka Latvijas ekspertu pārstāvība vēlētās starptautisko organizāciju struktūrās ir viens no priekšnosacījumiem Latvijas ārpolitikas interešu īstenošanai.

2019. gadā Latvija atzina Starptautiskās tiesas obligāto jurisdikciju. Šis solis Latvijai ir nozīmīgs gan tiesiski, gan politiski un apliecina Latvijas gatavību pilnībā iesaistīties starptautiskajā sistēmā un likuma varas nostiprināšanā, kā arī sniegs iespējas Latvijai, ja nepieciešams, vērsties pret valstīm, kas nepildītu to starptautiskās saistības pret Latviju.

Latvijas kandidēšana uz ANO Drošības padomes nepastāvīgā locekļa vietu uz 2026.–2027. gada termiņu ir gan ieguldījums Latvijas valsts drošībā, gan iespēja piedalīties globālo miera un drošības jautājumu risināšanā. Starptautiskā un nacionālā līmenī Ārlietu ministrija vada un koordinē Latvijas kampaņu ievēlēšanai ANO Drošības padomē. Šajā procesā būtiska ir Latvijas amatpersonu, institūciju, nevalstisko partneru un citu sadarbības partneru iesaiste. Kopš Ministru kabineta mandāta saņemšanas ārlietu dienests ir veicis diplomātisko darbu atbalsta gūšanai, stiprinot diplomātiskās attiecības ar ANO valstīm dažādos reģionos, plānojot un attīstot Latvijas diplomātisko pārstāvību ar vēstniecību tīkla stiprināšanu. Latvija, turpinot piedalīties ANO īstenojamās starptautiskajās operācijās un miera misijās, kā arī stiprinot attīstības sadarbības atbalstu ārpus tradicionālajiem reģioniem, veicinās savas lomas pieaugumu ANO un palielinās izredzes tikt ievēlētai ANO Drošības padomē.

Dalība Drošības padomē ir viens no instrumentiem Latvijas ārpolitikas interešu īstenošanai. Tas stiprinās Latvijas valsts atpazīstamību globālā līmenī, tostarp reģionos, ar kuriem Latvijai līdz šim nav bijusi intensīva sadarbība, vienlaikus radot priekšnoteikumus jaunām tirdzniecības iespējām. Darbs padomē parādīs Latvijas spēju uzņemties atbildību un iesaisti pasaules mēroga politisko procesu risināšanā. Latvija ANO un citās starptautiskajās organizācijās līdz šim ir konsekventi iestājusies par starptautisko tiesību un teritoriālās integritātes ievērošanu un darbojusies jautājumos, kas veicina ilgtspējību un attīstību gan Latvijā, gan globālā mērogā.

Attīstības sadarbība

2019. gadā apritēja 15 gadi, kopš Latvija kā Eiropas Savienības dalībvalsts sniedz palīdzību attīstības valstīm. Tas ir svarīgs praktisks ārpolitikas instruments, ar kuru Latvija atbalsta pozitīvas pārmaiņas un attīstību un ir nozīmīgs līdzeklis globālās drošības īstenošanai un migrācijas ceļoņu novēršanai, spēcinošs demokrātijas un vietējās ekonomiskās attīstības partnervalstīs, īpaši Eiropas Savienības Austrumu partnerības valstīs un Centrālāzijā. Latvija ir turpinājusi strādāt savas ekspertīzes jomās. Pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, valsts pārvaldes iestādes, pašvaldības, augstskolas un privātā sektora organizācijas sniedza palīdzību partnervalstu publiskās pārvaldes spēju stiprināšanai, uzņēmējdarbības attīstībai, decentralizācijas procesu atbalstam un demokrātiskās līdzdalības veicināšanai, tostarp dzimumu līdztiesības jomā. Īpaši uzsverama ir starpsektoru projektu pieeja kā labās prakses īstenošana.

2020. gads būs nozīmīgs, izstrādājot Latvijas attīstības sadarbības politikas vadlīnijas turpmākajam periodam. Tā būs iespēja aktualizēt jautājumu par Latvijas prioritāro partnervalstu un iesaistes jomu loku, lai stiprinātu attīstības sadarbību kā ārpolitikas sastāvdaļu un veicinātu Latvijas starptautisko apņemšanos izpildi. Attīstības sadarbības instrumenti tiks izmantoti, lai nodrošinātu Latvijas iesaisti un redzamību ārpus tradicionālajiem reģioniem. Latvijas pieredze, ekspertīze un Latvijā radīti risinājumi tādos starpnozaru jautājumos kā ilgtspēja, sabiedrības iesaiste un digitalizācija ir aktuāli daudzos reģionos. Lai varētu aktīvāk iesaistīties šādu globālo un partnervalstu attīstības izaicinājumu risināšanā, kā arī ievērotu Latvijas starptautiskās saistības, svarīgi būs kāpināt attīstības sadarbībai atvēlēto finansējumu. Tāpat būtiski ir turpināt darbu, paplašinot dažādu nozaru un sektoru iesaisti politiku koordinācijas un saskaņotības īstenošanā.

Ieguldījums mieram un starptautiskajai drošībai

Latvija turpina piedalīties ANO, Eiropas Savienības, NATO, EDSO un citu starptautisko organizāciju īstenojamās starptautiskajās militārajās operācijās un civilajās misijās Eiropas austrumos, Tuvajos Austrumos un Āfrikā, sniedzot ieguldījumu starptautiskās drošības stiprināšanā. 2020. gada janvārī 78 pārstāvji no Latvijas – 53 militārpersonas un 25 civilie eksperti – piedalīsies astoņās starptautiskajās misijās un operācijās. Latvijas militārpersonas nosūtītas NATO padomdevēja un apmācību misijā *Resolute Support* Afganistānā, Starptautiskās koalīcijas *ISIL* sakāvei operācijā *Inherent Resolve* Irākā, ANO daudzpusējā integrētajā stabilizācijas misijā Mali (*MINUSMA*), ES apmācības misijā Mali (*EUTM Mali*) un ES operācijā Vidusjūrā (*EUNAVFOR MED Sophia*). Savukārt Latvijas civilie eksperti piedalās ES Padomdevēja misijā Ukrainā (*EUAM Ukraine*), ES Novērošanas misijā Gruzijā (*EUMM Georgia*) un EDSO Speciālajā novērošanas misijā Ukrainā (*OSCE SMM Ukraine*).

2019. gadā Latvija noslēdza savu prezidentūru divos eksporta kontroles forumos – Kodolmateriālu piegādātāju grupā un Ieroču tirdzniecības nolīgumā, kā arī rotācijas kārtībā no 2019. gada uzsāka divu gadu prezidentūru Vasenāras vienošanās par konvencionālo ieroču un divējāda lietojuma preču un tehnoloģiju eksporta kontroli Ekspertu grupā. Prezidentūras minētajos eksporta kontroles režīmos ne tikai veicināja Latvijas starptautisko atpazīstamību un ekspertīzi starptautiskās drošības un eksporta kontroles jautājumos, bet arī kalpoja kā paraugs Latvijas centieniem stiprināt noteikumos balstīto starptautisko kārtību. Latvijas prezidentūra Kodolmateriālu piegādātāju grupā veicināja starptautisko kodolmateriālu neizplatīšanas normu stiprināšanu. Savukārt savas prezidentūras Ieroču tirdzniecības nolīgumā ietvaros Latvija aktualizēja jautājumu par nekontrolētas konvencionālo ieroču aprites ietekmi uz dzimumu vērstas vardarbības eskalāciju konfliktu reģionos un vienotas starptautiskas rīcības nepieciešamību, lai ar šo problēmu cīnītos.

Latvija Eiropā

2019. gads bija breksita sarunu, Eiropas Savienības daudzgadu budžeta sarunu un institucionālo pārmaiņu gads. Darbu uzsācis jaunievēlētais Eiropas Parlaments, jaunā Eiropas Komisija un amatos apstiprināti virkne jaunu Eiropas Savienības amatpersonu. Institucionālā nomaiņa veicināja diskusijas par Eiropas Savienības nākotni, prioritātēm un virzieniem, kuros saskatām tālāko Eiropas Savienības attīstību. Sagaidāms, ka tās turpināsies Konferencē par Eiropas Savienības nākotni, kas notiks no 2020. gada līdz 2022. gadam. Šāda iniciatīva ir attīstījies pēc Francijas prezidenta 2019. gada martā paustā aicinājuma uzsākt plašu un visaptverošu diskusiju par Eiropas Savienības politiskās un ekonomiskās integrācijas jautājumiem. Atbalstu šādai idejai ir paudusi arī jaunā Eiropas Komisijas prezidente. Konferencē ir plānots iesaistīt Eiropas Savienības institūcijas, dalībvalstis, pilsonisko sabiedrību un iedzīvotājus, un diskusijas par konferences mandātu, formu un saturu notiks 2020. gada sākumā.

Latvija saskata nepieciešamību stiprināt Eiropas Savienību vairākos virzienos: vienotais tirgus un tā digitalizācija, klimata neitrālas politikas ieviešana un zaļā ekonomika, aizsardzība un ārpolitika, papildinot NATO spējas ar Eiropas Savienības spējām, kā arī veicinot Eiropas Savienības ietekmi pasaulē un līdzsvarojot citus Eiropas spēlētājus. Latvija uzsver nepieciešamību centralizēti – Eiropas Savienības līmenī – cīnīties pret noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju. Eiropas Savienībai ir jābūt aktīvai, veicinot stabilitāti Eiropas Savienības austrumu un dienvidu kaimiņu reģionos, Centrālāzijā un Balkānos.

Eiropas Savienības institūciju sastāva un vadības maiņa – jaunās prioritātes

Ar 2019. gada maija Eiropas Parlamenta vēlēšanām sākās jauns Eiropas Savienības institucionālais cikls. Eiropas Parlamentā ir 60% jaunu deputātu, politisko grupu vairākumu veido trīs politiskās grupas. Eiropas Tautas partijas (*EPP*) un Sociāldemokrātu (*S&D*) politiskajām grupām ir pievienojusies tā dēvētā *Renew Europe* grupa, kas sastāv no Liberāļu un demokrātu apvienības (iepriekš – *ALDE*). Tas rāda, ka lēmumu pieņemšanas process parlamentā kļūs sarežģītāks. Gan dalībvalstis, gan jaunā Eiropas Komisija ir definējusi jaunas prioritātes – cīņa pret klimata pārmaiņām, vērtības un tiesiskums, kā arī Eiropas Savienības globālā ietekme. Aktualitāti ir saglabājuši ekonomikas, sociālie un migrācijas jautājumi, kā arī digitalizācijas iespējas un izaicinājumi.

Latvija uzsver principus, kam jābūt visu Eiropas Savienības politikas jomu pamatā – vienotību, izaugsmi un noturību. Ekonomikas un sabiedrības digitalizācija kļūst par aizvien aktuālāku Eiropas Savienības dienaskārtības jautājumu. Jaunā Eiropas Komisija apņēmusies nodrošināt, ka Eiropas Savienība ir gatava digitālo tehnoloģiju laikmetam un veiksmīgi īsteno pāreju uz modernāko digitālo tehnoloģiju un pakalpojumu plašāku pielietojumu. Latvija uzskata, ka vienotā tirgus padziļināšana un digitalizācija ir priekšnosacījumi gan Eiropas Savienības valstu, gan Eiropas Savienības kopējai ekonomiskās konkurētspējas izaugsmei. Šie aspekti skar arī godīgu spēles noteikumu radīšanu pašmāju uzņēmējiem iepretim trešo valstu konkurentiem. Eiropas Savienībai jāveicina ekonomikas digitalizācija, mākslīgā intelekta tehnoloģiju izstrāde un izmantošana, jaunākās paaudzes digitālās infrastruktūras (5G) ieviešana un sabiedrības digitālo prasmju nostiprināšana. Digitalizācija ir viena no Eiropas Savienības prioritātēm Eiropas Savienības Stratēģiskajā programmā 2019.–2024. gadam, bet daudzgadu budžetā 2021.–2027. gadam ir izveidota atsevišķa programma “Digitālā Eiropa”, kuras finansējums būs pieejams arī Latvijai. 2020. gadā darbs tiks veltīts Eiropas Savienības regulējumam mākslīgā intelekta un 5G tīklu drošības jomās. Latvijas ieskatā būtiski ir sekot līdzi ar digitālo pakalpojumu nodokļa ieviešanu saistīto Eiropas Komisijas priekšlikumu virzībai un aktivizēt diskusiju.

2020. gadā Latvija pievērsīs īpašu uzmanību jaunās Eiropas Komisijas priekšlikumiem Eiropas Savienības Rūpniecības stratēģijai un Vienotā tirgus stratēģijai. Svarīga ir Eiropas Savienības Vienotā tirgus tālāka stiprināšana, izvairoties no potenciāliem protekcionalisma elementiem, kas kropļotu konkurenci, liktu šķēršļus vienlīdzīgas konkurences apstākļiem,

īpaši pakalpojumu jomā. Latvijai interesēs ir, lai netiktu pieņemti Vienotā tirgus principiem neatbilstoši noteikumi, kāds transporta nozarē bija Mobilitātes pakotnes piemērs.

Saskaņā ar Parīzes nolīgumu visām dalībvalstīm, arī Eiropas Savienībai, līdz 2020. gada sākumam ir jāiesniedz ANO savas ilgtermiņa klimata stratēģijas laikposmam līdz 2050. gadam. Ņemot vērā ASV lēmumu izstāties no Parīzes nolīguma 2020. gada novembrī, Eiropas Savienības interesēs ir īstenot vienotu un ambiciozu klimata politiku. 2019. gadā Eiropas Savienības dalībvalstu starpā notika vairākas diskusijas ar mērķi vienoties par klimata neitralitātes sasniegšanu Eiropas Savienībā līdz 2050. gadam. Latvija atbalsta šo mērķi, un klimata jautājumi arī būs viena no Eiropas Savienības daudzgadu budžeta prioritātēm. Nacionālā līmenī ir būtiski ņemt vērā klimata un ilgtspējas aspektus visās nozaru politikās un investīciju prioritātēs un šajā jomā īstenot pārnozaru pieeju. Īpaši svarīgi ir veicināt pētniecību un inovācijas šajā jomā.

Latvija pievērš īpašu uzmanību cīņai pret naudas atmazgāšanu un terorisma finansēšanu, lai nodrošinātu stabilu un drošu finanšu sektora kontroles sistēmu. Pēdējo gadu naudas atmazgāšanas gadījumi Eiropā skaidri pierāda, ka tiem ir pārrobežu raksturs. Latvija uzskata, ka jautājumiem, kas saistīti ar cīņu pret naudas atmazgāšanu un terorisma finansēšanu, ir nepieciešama Eiropas Savienības koordinējoša institūcija un centralizēta uzraudzība Eiropas Savienības līmenī. Atbalsts šo jautājumu risināšanai un ciešākai koordinēšanai Eiropas Savienības līmenī arvien biežāk parādās gan Eiropas Parlamenta rezolūcijās, gan Eiropas Komisijas, gan dalībvalstu viedokļos.

Pēdējos gados Eiropas Savienībā ir aktualizējies vērtību un tiesiskuma jautājums. Tās ir arī jaunās Eiropas Komisijas prioritātes. Latvija uzskata, ka pastāvīgi jāpievērš uzmanība demokrātisko vērtību un tiesiskuma ievērošanai – gan esošo mehānismu ietvaros, gan meklējot jaunas dialoga un sadarbības formas. Diskusijas Eiropas Savienības līguma 7. panta procedūru ietvaros nav devušas skaidrus risinājumus, tāpēc Latvija uzsver dialoga un sadarbības nozīmi, lai izvairītos no šķēršļiem risinājumiem un balsojumiem. Latvija uzskata, ka Eiropas Komisijas piedāvātais ikgadējais ziņojums par tiesiskumu Eiropas Savienībā kopā ar Periodisko pārskata mehānismu ir labi instrumenti, lai stiprinātu tiesiskumu Eiropas Savienībā un tās dalībvalstīs. Vienlaikus Latvija uzskata, ka iespējamai Eiropas Savienības finansējuma apturēšanai dalībvalstīm saistībā ar būtiskiem tiesiskuma pārkāpumiem jānotiek ar Eiropas Savienības Tiesas lēmumu, nevis palielinot Eiropas Komisijas lēmumu ietekmi. Vērtības un tiesiskuma jāstiprina ar konkrētiem instrumentiem, tāpēc atbalstāma ir Eiropas Parlamenta un pilsoniskās sabiedrības kopīgi ieteiktā *European Values Instrument* izveidošana.

Eiropas Savienība turpina īstenot visaptverošu migrācijas politiku, stiprinot Eiropas Savienības ārējo robežu, cīnoties ar nelegālo migrantu plūsmām un veicinot sadarbību ar izcelsmes un tranzīta valstīm, īpaši Ziemeļāfrikā. Turpinās Kopējās Eiropas patvēruma sistēmas reforma, kuras mērķis ir padarīt sistēmu noturīgāku pret migrācijas plūsmu radīto spiedienu, mazināt pievelkošos faktorus un sekundāro patvēruma meklētāju kustību Eiropas Savienībā. Nav izdevies panākt vienprātību par vairākiem elementiem, kas ir iekļauti pārstrādātajā Dublinas regulas projektā, no kuriem lielākās nesaskaņas ir par patvēruma meklētāju pārdales mehānismu. Jaunā Eiropas Komisija ir norādījusi, ka aktīvi iesaistīsies migrācijas izaicinājumu risināšanā un plāno 2020. gadā nākt klajā ar migrācijas un patvēruma sistēmas reformas visaptverošu priekšlikumu, tostarp pārdales mehānismu, legālās migrācijas ceļu pilnveidošanu, cīņas pret cilvēku kontrabandu uzlabošanu, ciešāku sadarbību ar migrantu izcelsmes un tranzīta valstīm, Šengenas zonas pilnvērtīgas darbības atjaunošanu un Eiropas Robežu un krasta apsardzes aģentūras (*FRONTEX*) paplašinātā mandāta ieviešanu sadarbībai ar trešajām valstīm un neregulāro migrantu atgriešanas jomās.

Latvija turpina atbalstīt visaptverošu pieeju migrācijai ar uzsvaru uz efektīvu Eiropas Savienības ārējo robežu pārvaldi, cīņu pret cilvēku kontrabandu, ciešu sadarbību ar trešajām valstīm un efektīvu atgriešanas politiku. Latvija uzskata, ka migrācijas solidaritātes pasākumi

nevar būt automātiski un valstu dalībai patvēruma meklētāju pārdales mehānismos jābūt brīvprātīgai.

Latvija atbalsta Eiropas Savienības paplašināšanos, jo tā atbilst Latvijas ilgtermiņa interesēm un garantē demokrātijas un tiesiskuma nostiprināšanos, drošību un stabilitāti Rietumbalkānu reģionā un Eiropas Savienības Austrumu partnerības valstīs. Melnkalnei un Serbijai jau notiek pievienošanās sarunas, Kosova un Bosnija un Hercegovina ir potenciālās kandidātvalstis. 2019. gada oktobrī Latvija bija viena no Eiropas Savienības dalībvalstīm, kas aicināja sākt pievienošanās sarunas ar Albāniju un Ziemeļmaķedoniju, novērtējot veiktās reformas un Prespas vienošanos par valsts nosaukumu. Iestāšanās sarunu atlikšanu ar abām valstīm Latvija vērtē negatīvi. Eiropas Savienība tādējādi mazina savu lomu Balkānu reģionā, mazina uzticēšanos Eiropas Savienības paplašināšanas procesam kā uz kritērijiem balstītam procesam, un tas var potenciāli radīt jaunu nestabilitātes zonu. 2020. gadā Latvija turpinās iestāties par pievienošanās sarunu uzsākšanu ar abām valstīm.

Pēdējā laikā tiek apspriesta kvalificētā vairākuma balsojuma izmantošana Eiropas Savienības ārējās attiecībās un drošības jomā. Tas tiek pamatots ar argumentu, ka šāda procedūra vienkāršotu lēmumu pieņemšanu un ļautu Eiropas Savienībai aizstāvēt savas intereses un palielināt ietekmi pasaulē. Latvija nepievienojas šādām uzskatam, taču atbalsta nepieciešamību uzlabot lēmumu pieņemšanas efektivitāti, piedāvājot modificētu lēmumu pieņemšanas mehānismu “visi mīnus viens” (konstruktīvās atturēšanās princips). Tas nodrošinātu, ka situācijā, kad lēmumu neatbalsta viena valsts, lēmums netiek bloķēts. Tādējādi tiktu saglabāta Eiropas Savienības starptautiskā uzticamība un netiktu iedragāta tās vienotība pēc būtības.

Eiropas Savienības daudzgadu budžets

2019. gadā turpinājās sarunas par Eiropas Savienības daudzgadu budžetu 2021.–2027. gadam. Sarunas tuvojas noslēguma fāzei, bet turpināsies arī 2020. gadā. Dzīves līmeņa izlīdzināšana ir viens no Eiropas Savienības līgumos noteiktajiem mērķiem, tāpēc tā jā saglabā kā prioritāte sarunās par nākamo Eiropas Savienības daudzgadu budžetu. Tāpat Latvija iestāsies par tiešmaksājumu lauksaimniekiem izlīdzināšanu. Jāatzīmē, ka šobrīd nepastāv kopīgas valstu izpratnes par vairākiem būtiskiem jautājumiem – budžeta kopapjomu, finansējuma sadalījumu starp izdevumu kategorijām, kā arī budžeta ieņēmumiem. Sarunu procesu īpaši sarežģī breksits un jauni izaicinājumi, kuri jārīcina Eiropas Savienības līmenī – migrācija, drošība, klimata pārmaiņas.

Latvija ir konsekventi uzsvērusi, ka Eiropas Savienības daudzgadu budžetam jānodrošina adekvāts finansējums gan jaunajām prioritātēm, gan tradicionālajām Eiropas Savienības līgumos balstītajām – kohēzijas un lauksaimniecības – politikām. Latvija uzskata, ka joprojām galvenajam uzsvaram ir jābūt uz augšupvērstu dzīves līmeņa izlīdzināšanu starp dalībvalstīm, veicinot ekonomikas izaugsmi ar inovatīvām un videi draudzīgām tehnoloģijām. Sarunās galvenie mērķi ir: 1) nodrošināt Latvijas attīstības līmenim atbilstošu kohēzijas finansējumu; 2) veicināt pēc iespējas drīzu tiešmaksājumu izlīdzināšanu un atbilstoša finansējuma nodrošināšanu lauku attīstībai; 3) paredzēt pietiekamu finansējumu Rail Baltica projektam; 4) panākt labvēlīgāku kritēriju iestrādi Eiropas Savienības centralizēti vadītajās programmās, piemēram, Apvārsnis Eiropa, Digitālā Eiropa, Eiropas aizsardzības fonds u.c.

Parādoties jauniem globāliem un klimata izaicinājumiem, ir jāmodernizē Eiropas Savienības budžets, veicinot konkurenci un inovācijas un mainot struktūru un fokusu finansējumu sadalē. Tiek prognozēts, ka finansējums tiks palielināts drošības, migrācijas, klimata pārmaiņu izaicinājumu risināšanai, pārrobežu projektiem, kā arī digitalizācijai, inovācijām un pētniecībai. Paredzēts, ka ar klimata politiku saistītie izdevumi caurvīs ES daudzgadu budžetu un sasniegs vismaz 25% no visiem izdevumiem.

Līdz ar Latvijas ekonomisko izaugsmi un izmaiņām Eiropas Savienības budžeta struktūrā būtu pakāpeniski jāmainās arī Latvijas institūciju, pašvaldību, uzņēmēju un sabiedrības uztverei par Eiropas Savienības līdzekļu piesaisti. Latvijai jāspēj mainīties līdz

laikam un attīstīt spējas piesaistīt finansējumu no jaunajām Eiropas Savienības programmām. Latvijai jāklūst aktīvākai, konkurētspējīgākai un vairāk vērstai uz sadarbību ar citām dalībvalstīm un dalību Eiropas Savienības programmu atklātajos konkursos, lai izmantotu visas Eiropas Savienības Daudzgaļu budžeta piedāvātās iespējas. Tas ļautu iegūt papildu līdzekļus no tādām programmām kā, piemēram, Apvārsnis, *InvestEU*, Digitālā Eiropa un Eiropas Aizsardzības fonds, kā arī militārās mobilitātes komponentei Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumenta ietvaros.

Ārlietu ministrija turpinās aktīvi vest sarunas un aizstāvēt Latvijas intereses visos līmeņos – Vispārējo lietu padomē, Eiropas Komisijā un Eiropas Parlamentā, kā arī konsultācijās ar Eiropas Savienības dalībvalstīm. Turpināsim ciešu sadarbību ar līdzīgi domājošām valstīm, tostarp pozīciju koordinēšanu. Latvijas interešu pārstāvēšana Eiropas Savienības daudzgaļu budžeta sarunās ir būtiska arī dažādās nozaru darba grupās.

Breksits un nākotnes attiecības ar Apvienoto Karalisti

Viens no būtiskākajiem izaicinājumiem, kas ietekmē Eiropas Savienības attīstību, ir Apvienotās Karalistes aiziešana no Eiropas Savienības jeb breksits un nākotnes attiecību ar Apvienoto Karalisti izveide. Latvijas interesēs ir sakārtots breksita process. Būtiski, lai Apvienotā Karaliste un Eiropas Savienība pildītu savas saistības, tostarp pilsoņu tiesību jomā, Apvienotās Karalistes finansiālās saistības Eiropas Savienības budžetā un Īrijas-Ziemeļīrijas robežas jautājumā.

Latvijai ir būtiski nostiprināt maksimāli ciešas turpmākās attiecības ar Apvienoto Karalisti. Šī valsts ir stratēģiski svarīgs sadarbības partneris Latvijai divpusēji, Eiropas Savienības un NATO ietvaros gan saistībā ar sadarbību kopējās ārējās un drošības politikas, iekšējās drošības un aizsardzības jautājumos, gan ekonomiskajā, tirdzniecības, zinātnes un izglītības sadarbībā. Arī nākotnē Apvienotās Karalistes spēku klātbūtne Baltijas reģionā sniegs būtisku ieguldījumu reģiona drošības stiprināšanā. Šī valsts joprojām būs viens no svarīgākajiem ārējo ekonomisko sakaru partneriem. Eiropas Savienības un Apvienotās Karalistes iedzīvotāju interesēs ir izveidot abpusēju pozitīvu politisku redzējumu tādās svarīgās jomās kā mobilitāte, sociālā drošība un ģimeņu dzīves kvalitāte. Šajos jautājumos Latvijai ir īpaša interese, ņemot vērā apjomīgu valstspiederīgo kopieni, kura dzīvo Apvienotajā Karalistē. Latvijas ārlietu ministrija ir vērsusies un vērsas pie tautiešiem ar aicinājumu reģistrēt pastāvīgo statusu Apvienotajā Karalistē, lai nodrošinātu savu tiesisko statusu pēc breksita.

Eiropas Savienības drošības un aizsardzības sadarbība

Reaģējot uz arvien pieaugošajiem un kompleksajiem starptautiskajiem drošības vides izaicinājumiem, pēdējo gadu laikā Eiropas Savienībā būtiski ir padziļinājusies sadarbība drošības un aizsardzības jomā. Tas attiecas gan uz politiskā dialoga intensificēšanos, gan praktiskās sadarbības iniciatīvu attīstību, kas pamatā izriet no 2016. gada Eiropas Savienības Globālās stratēģijas drošībā un aizsardzībā noteiktajiem prioritārajiem virzieniem un uzdevumiem. Piemēram, 2017. gada beigās 25 ES dalībvalstis, tostarp Latvija, vienojās par Pastāvīgas strukturētas sadarbības jeb *PESCO* uzsākšanu ar mērķi celt dalībvalstu aizsardzības spējas. Dalība *PESCO* paredz dalībvalstīm veikt lielākas finanšu investīcijas aizsardzībā, tai skaitā, ekipējuma iegādei, piedalīties *PESCO* projektos u.c.

Arī Latvija kā Eiropas Savienības dalībvalsts atbalsta šos centienus un izmanto Eiropas Savienības instrumentus aizsardzības spēju attīstīšanā. Latvija piedalās trijos *PESCO* projektos. Savukārt jaunajā projektu kārtā Latvija ir pieteikusies vienā projektā novērotāja statusā, paredzot iespēju arī iesaistīties kā dalībnieks. Tāpat tiek apsvērta iespēja nākošajās projektu atlases kārtās virzīt savu *PESCO* projekta pieteikumu. Attiecībā uz Eiropas Savienības aizsardzības industrijas atbalsta pasākumiem rosināsim arī Latvijas uzņēmumus un

pētniecības iestādes izmantot Eiropas Aizsardzības fonda sniegtās iespējas, īstenojot pārrobežu sadarbības projektus, tostarp *PESCO* projektus.

Vienlaikus Latvijai ir īpaši svarīgi, lai Eiropas Savienības centieni drošības un aizsardzības jomā papildinātu NATO un stiprinātu transatlantiskās saites nozīmi. Tāpēc atbalstām ciešu Eiropas Savienības–NATO sadarbību un Eiropas Savienības drošības un aizsardzības iniciatīvu atvērtību trešo valstu – sabiedroto – iesaistei.

Turpmākajā Eiropas Savienības drošības un aizsardzības sadarbības attīstībā jāuzsver, ka Latvijas interesēs ir saglabāt iespējami ciešu Eiropas Savienības un Apvienotās Karalistes sadarbību drošībā un aizsardzībā pēc Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības, jo Apvienotās Karalistes loma Eiropas drošībā vienmēr būs nozīmīga un arī mūsu kopīgie izaicinājumi saglabāsies.

Latvijas prioritāšu vidū saglabājas militārās mobilitātes sekmēšana Eiropas Savienības teritorijā. Tāpēc Eiropas Savienībai ir nepieciešams turpināt iesākto darbu gan attiecībā uz normatīvo aktu un procedūru vienkāršošanu, gan infrastruktūras pielāgošana militārajām vajadzībām, cieši koordinējoties ar NATO.

Eiropas Savienības spēju attīstīšana ir būtiska arī drošības un stabilitātes sekmēšanā Eiropas Savienības kaimiņvalstīs un kaimiņu reģionos. Eiropas Savienības civilās misijas un militārās operācijas sniedz atbalstu trešajām valstīm gan iekšlietu un tieslietu sektora reformu īstenošanā, gan militārās mācībās, gan noturības veicināšanā cīņā pret hibrīdo apdraudējumu un citiem mūsdienu apdraudējumiem.

Eiropas aizsardzības spēju attīstīšanas ietvaros turpinās darbs pie Eiropas Savienības civilo spēju stiprināšanas. Civilās kopējās drošības un aizsardzības politikas paktā izvirzītās stratēģiskās vadlīnijas un politiskās aņņemšanās paredz, ka Eiropas Savienības civilajām misijām, īstenojot savus uzdevumus, jābūt elastīgām, mērķorientētām un efektīvām. Tām jādarbojas ciešā saitē ar tieslietu un iekšlietu, kā arī ar aizsardzības sektoru un jāspēj reaģēt uz hibrīdo apdraudējumu. Latvija atbalsta šo iniciatīvu un aktīvi piedalās izvirzīto uzdevumu īstenošanā, tostarp pilnveidojot nacionālo normatīvo ietvaru un ekspertu nosūtīšanas procedūru. Viens no izvirzītajiem uzdevumiem 2020. gadā ir civilo ekspertu mācību pilnveidošana.

2019. gadā ir sasniegts progress Eiropas Savienības līmeņa koordinētā pieejā cīņā ar hibrīdā apdraudējuma un dezinformācijas radītajiem izaicinājumiem, tostarp izveidojot pastāvīgu Eiropas Savienības Padomes Noturības un hibrīddraudu darba grupu.

2019. gadā Latvija ir apstiprinājusi savus ekspertus darbam NATO Hibrīdā apdraudējuma vienībā un Eiropas Izcilības centrā cīņai ar hibrīdo apdraudējumu. Latvijas interesēs joprojām ir stiprināt spēju vērsties pret hibrīdo apdraudējumu gan nacionālā līmenī gan Eiropas Savienībā un NATO. Cīņa ar hibrīdo apdraudējumu bija viena no Somijas prezidentūras Eiropas Savienības Padomē prioritātēm drošības jomā, un paredzams, ka 2020. gadā arī Horvātijas prezidentūra turpinās iesākto darbu, līdz ar to arī turpmāk šiem jautājumiem tiks pievērsta liela uzmanība.

2019. gadā Eiropas Savienība ir pilnveidojusi tās rīcībā esošus kiberdiplomātijas instrumentus, izveidojot kibersankciju režīmu, lai aizsargātu Eiropas Savienības kopējās ārpolitikas un drošības politikas mērķu sasniegšanu. Kibersankciju režīms ir diplomātisks instruments, kā Eiropas Savienībai atbildēt uz kibernetiskiem, kas apdraud tās drošības un ekonomikas intereses. Šajā kontekstā bažas turpina radīt citu valstu atbalstīti kibernetiskie. 2020. gadā, turpinot saskarties ar apdraudējumu kibertelpā, Eiropas Savienība var reaģēt ar kibersankciju piemērošanu. Latvijai kopā ar līdzīgi domājošām valstīm ir būtiski veicināt valstu atbildīgu uzvedību kibertelpā un stiprināt esošo starptautisko normu un tiesību piemērošanu virtuālā vidē.

2019. gadā Eiropas Savienībā ir ieviesti noteikumi par produktu, procesu un pakalpojumu kibernetiskās sertifikāciju. Tas ir būtisks solis, lai stiprinātu vienoto digitālo tirgu. Tāpat 2019. gadā Eiropas Savienība ir koordinējusi darbības, lai kopīgi risinātu 5G tīklu kibernetiskās drošības jautājumus.

Baltijas un Ziemeļvalstu sadarbība

Latvija sekmīgi darbojas Baltijas valstu un Ziemeļvalstu reģiona sadarbības formātā (NB8) gan valstu augstāko amatpersonu, gan ekspertu līmenī. NB8 reģionu vieno kopīgas demokrātiskās vērtības, kā arī tagadnes un nākotnes izaicinājumi. Klimata pārmaiņas un vides ilgtspēja ir globālās dienaskārtības jautājumi, par kuriem NB8 valstīm ir līdzīgs viedoklis. NB8 reģionam jāņem vērā arī izaicinājumi Eiropas nākotnes jautājumu kontekstā. Pēc Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības NB8 reģiona, ka arī Apvienotās Karalistes interesēs būs saglabāt ciešas attiecības.

Jāturpina Baltijas valstu un Ziemeļvalstu dialogs par reģionālās drošības jautājumiem, tostarp hibrido apdraudējumu, ko vienlīdz svarīgi uztver visas NB8 valstis. NB8 reģiona ekonomika ir cieši saistīta, tomēr arī šajā jomā ir gaidāmi izaicinājumi, ņemot vērā globālās ekonomikas izaugsmes prognozes. Ņemot vērā darbaspēka trūkumu, ir svarīgi koncentrēties uz informācijas un komunikāciju tehnoloģiju jomu – digitalizāciju, mākslīgā intelekta attīstību, inovācijām, produktiem un pakalpojumiem ar augstu pievienoto vērtību.

2019. gadā Latvija vadīja Baltijas valstu sadarbības formātu – Baltijas Asamblejas un Baltijas Ministru padomes – koordinējošo darbu. Latvijai īstenojot vadošo lomu, minētie formāti tika izmantoti, lai sekmētu drošību un sadarbību reģionā, kā arī veicinātu reģiona izaugsmi. Baltijas Ministru padomes darbs fokusējās uz drošības stiprināšanu reģionā, transporta un enerģētikas infrastruktūras projektu attīstīšanu reģionā un kopīgo interešu aizstāvību Eiropas Savienībā.

Drošības jomā Baltijas valstis turpinājušas ciešu sadarbību, pārstāvot reģiona intereses NATO un īstenojot būtiskas iniciatīvas, tostarp attiecībā uz Baltijas gaisa telpas novērošanas tīkla un kontroles sistēmas – *BALTNET* – pilnveidošanu, lai katra Baltijas valsts varētu pārņemt gaisa telpas kontroles vadību, tādējādi paaugstinot kopējo Baltijas valstu gaisa telpas drošību. Ciešo Baltijas valstu sadarbību demonstrē arī 2019. gada oktobrī notikušī Baltijas bataljona (*BALTBAT*) sertifikācija dalībai NATO Reaģēšanas spēkos 2020. gadā. Tāpat šogad tika atzīmēta Baltijas aizsardzības koledžas (*BALTDEFCOL*), kas nodrošina kopīgu Baltijas valstu virsnieku un citu aizsardzības nozares pārstāvju apmācību pēc vienotiem standartiem, 20. dibināšanas gadadienu.

Reģionālās savienojamības jomā Latvijas prezidentūra Baltijas Asamblejā strādāja ar *Rail Baltica* projekta īstenošanu. Latvijas prezidentūras laikā tika panākts progress brīva un pilnībā funkcionējoša reģionālā enerģijas tirgus izveidē un stājās spēkā līgums par Baltijas valstu elektroenerģijas sistēmu pievienošanu kontinentālās Eiropas tīklam. Atbilstoši Latvijas iniciatīvai ir izveidots pastāvīgs ekspertu koordinācijas mehānisms, lai attīstītu Baltijas valstu sadarbību militāro iepirkumu jomā.

Enerģētikas jomā Latvija ir konstruktīvs partneris, veidojot drošu uz tirgus principiem balstītu reģionālo elektroenerģijas un gāzes tirgu. 2020. gada sākumā darbu sāks Latvijas, Igaunijas un Somijas reģionālais gāzes tirgus. Šāds paplašināts tirgus sekmēs dabasgāzes tirgotāju konkurenci, radīs iespējas dažādot piegādes, kā arī pavērs jaunas iespējas privātajām investīcijām, tādējādi kopumā stiprinot enerģētisko drošību. Vienotā tirgus izveide var kalpot kā veiksmīgs piemērs reģionālās sadarbības iespējām arī citur Eiropā. Baltijas valstu elektrotīklu sinhronizācija ar Eiropas Savienības valstīm ir prioritāte ne tikai reģiona, bet arī Eiropas Savienības līmenī, jo tas uzlabo Eiropas Savienības iekšējā enerģētikas tirgus funkcionēšanu un Enerģētikas savienības mērķu sasniegšanu. 2019. gadā tika pieņemta gan tehniskā, gan politiskā ceļa karte, lai pabeigtu Baltijas valstu elektrotīklu sinhronizāciju ar Eiropu līdz 2025. gadam. Latvija ir turpinājusi uzsvērt jautājumu par Baltkrievijas Astravjecas atomelektrostacijas drošību un nepieciešamību ievērot visus starptautiskos standartus.

Latvijas prezidentūra Baltijas jūras valstu padomē

2019. gada jūnijā Latvija sekmīgi noslēdza savu prezidentūru Baltijas valstu jūras padomē (BJVP), organizējot augsta līmeņa noslēguma sanākumi. Prezidentūras laikā tika veikts organizācijas darbības izvērtējums un sniegti priekšlikumi tās darba pilnveidošanai; norisinājās arī Baltijas jūras reģiona nevalstisko organizāciju forums “Ilgtspēja, drošība un identitāte”, kas pulcēja ekspertus no 20 valstīm. Latvijas paveiktais atspoguļojās prezidentūras BJVP noslēguma dokumentos – “Jūrmalas deklarācijā” un “BJVP reformu rīcības plānā 2018–2020”. Reformu rīcības plāns ieliek pamatu organizācijas darba uzlabošanai nākotnē – BJVP savā darbībā kļūs elastīgāka, inovatīvāka un produktīvāka, spējīga ciešāk un efektīvāk sadarboties ar citiem partneriem reģionā, vienlaikus saglabājot kapacitāti īstenot reģionam svarīgus praktiskās sadarbības projektus. Lai plānu īstenotu, tiks veiktas konkrētas izmaiņas BJVP statūtos un citos organizācijas darbības noteikumos.

Latvijas prezidentūra BJVP koncentrējās trīs virzienos. Pirmkārt, cīņa pret organizēto noziedzību, robežu pārvaldība, cīņa pret cilvēku tirdzniecību (tostarp attiecībā uz nepilngadīgajiem) un iniciatīvas civilās aizsardzības jomā. Otrkārt, tādu reģiona ilgtspējīgas attīstības mērķu sekmēšana, kas izvirzīti stratēģiskajā ietvarā “Baltija 2030 Rīcības plāns”, ekoloģiski atbildīga pieeja patēriņam un ražošanai, risinājumi klimata pārmaiņu ierobežošanā. Treškārt, svarīgs Latvijas prezidentūras aspekts bija kultūras mantojuma jautājumi reģionā, uzvaru liekot uz mūsdienu tehnoloģiju dotajām iespējām kultūras mantojuma izzināšanā un saglabāšanā.

Eiropas kaimiņu politika/ Austrumu partnerība

Austrumu partnerība ir viena no Latvijas ārpolitikas prioritātēm. Pēc Austrumu partnerības desmitgades atzīmēšanas šogad tika uzsākts Eiropas Savienības strukturēto konsultāciju process ar ES dalībvalstīm un Austrumu partnerības valstīm par partnerības nākotnes attīstības virzieniem pēc 2020. gada.

Latvija uztur kontaktus ar partnervalstīm visos līmeņos, kā arī dalās ar Latvijas reformu pieredzi. Latvija uztur nostāju par to partnervalstu dziļāku politisko un ekonomisko integrāciju Eiropas Savienībā, kuras to vēlas, ir daudz paveikušas un ir gatavas strādāt vēl vairāk. Latvija Eiropas Savienības līmenī turpinās atgādināt par Eiropas Savienības līgumos noteiktajām tiesībām katrai Eiropas valstij, kas ievēro Kopenhāgenas kritērijus, kļūt par pilntiesīgu dalībvalsti, kā arī par šādas iespējas motivējošo aspektu kaimiņvalstu politiskajām reformām. Latvijas prioritāte saglabāsies demokrātijas stiprināšana, bet papildu uzmanība tiks pievērsta sociālekonomiskajiem jautājumiem.

Latvijas puse sniedz atbalstu Ukrainai reformu īstenošanā, kuru ieviešana uzlabo ekonomisko un tiesisko vidi šajā valstī, kā arī to tuvina Eiropas Savienībai un NATO. Ukraina ir Latvijai prioritāra valsts attīstības sadarbības politikas īstenošanā un palīdzības sniegšanā. Šogad tika turpināta medicīniskās un humanitārās palīdzības sniegšana Ukrainai: Latvijā medicīniskā palīdzība tika sniegta 14 Ukrainas karavīriem, kas cietuši Krievijas agresijā pret Ukrainu. Tāpat Latvijā rehabilitācijā uzturējās no Krievijas atbrīvotie Ukrainas politiešslodzītie un viņu ģimenes locekļi.

Latvija atbalsta Moldovas uzsākto virzību eiropas integrācijas ceļā. Līdz ar iekšpolitiskās situācijas izmaiņām Moldovā būtiski ir turpināt reformas un strādāt pie Asociācijas līguma izpildes. Svarīgs ir Eiropas Savienības partneru sniegtais atbalsts reformu procesam valstī.

Gruzijas reformu process kopumā ir veiksmīgs, un Latvija novērtē Gruzijas centienus pieskaņot nacionālo likumdošanu Eiropas Savienības standartiem atbilstoši Asociācijas līguma un *DCFTA* (Asociācijas līguma vienošanās par padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības zonu) saistībām. Latvija turpinās atbalstīt Gruziju eiropas integrācijas un NATO integrācijas jomā, gan sniedzot atbalstu, gan konsultējot Gruzijas amatpersonas un dažādu nozaru speciālistus. Latvijas politiskā un ekonomiskā sadarbība ar Gruziju turpina paplašināties.

Pakāpeniski attīstās sadarbība starp Eiropas Savienību un Baltkrieviju. Tas nenozīmē, ka Baltkrievija tiek nostādīta starp divām izvēlēm – Eiropas Savienību un Krieviju. Latvijai un Eiropas Savienībai ir svarīgi stiprināt Baltkrievijas valstiskumu un veicināt tās ekonomisko attīstību. Jāturpina atbalstīt Eiropas Savienības un Baltkrievijas Partnerības prioritāšu drīzu parakstīšanu, kā arī Vīzu atvieglošanas izstrādes un readmisijas līguma noslēgšanu. Latvijai ir svarīgi, lai kaimiņvalsts Baltkrievija būtu neatkarīga, ekonomiski spēcīga un stabila.

Turpinās attiecību padziļināšana ar Dienvidkaukāza valstīm, ņemot vērā to intereses un vēlmes sadarbībā Austrumu partnerības ietvaros. Jāturpina atbalsta un pieredzes nodošana Azerbaidžānai un Armēnijai iekšējo reformu veikšanai un eiointegrācijas procesu veicināšanai. Ceram uz Eiropas Savienības Visaptverošā un pastiprinātā partnerības nolīguma ar Armēniju drīzu ratifikāciju no pārējām ES dalībvalstīm un sarunu procesa par Eiropas Savienības un Azerbaidžānas Visaptverošo līgumu veiksmīgu pabeigšanu. Jauni līgumi pastiprinās Armēnijas un Azerbaidžānas sadarbību ar Eiropas Savienību, tādējādi nodrošinot ilgtermiņa pamatu attiecību turpmākai attīstībai.

ES-Centrālāzijas stratēģija/ Latvijas un Centrālāzijas valstu divpusējās attiecības

Pozitīvās tendences Centrālāzijas reģionālajā sadarbībā, lielāka atvērtība politiskajām un ekonomiskajām reformām, būtiskā Centrālāzijas loma Eiropas un Āzijas savienojamības attīstīšanā, kā arī Centrālāzijas valstu iniciatīva iesaistīties plašāka reģiona stabilitātes nodrošināšanā ir pavērusi jaunas sadarbības iespējas ar Centrālāziju. Lai aktualizētu Eiropas Savienības politiku šajā reģionā, 2019. gadā tika pieņemta jauna Eiropas Savienības stratēģija Centrālāzijai. Stratēģijā paredzētie prioritārie sadarbības virzieni – noturība, labklājība un labāka sadarbība – atbilst arī Latvijas redzējumam par Eiropas Savienības un Centrālāzijas attiecību tālāku attīstību. Latvija ir veiksmīgi sevi pierādījusi un guvusi plašu atzinību un atpazīstamību, iesaistoties Eiropas Savienības robežu pārvaldības un izglītības projektos. Latvija turpinās savu vadošo lomu Eiropas Savienības robežu pārvaldības programmā Centrālāzijā arī turpmākajos gados.

Eiropas Savienības un Krievijas attiecības

Eiropas Savienības un Krievijas attiecības pēdējā laikā raksturo savstarpējās uzticēšanās un dinamikas trūkums. Vienlaikus tiek uzturēts dialogs par tematiskajiem un reģionālajiem jautājumiem, kā arī notiek amatpersonu savstarpējās konsultācijas un vizītes. Attiecībās ar Krieviju Eiropas Savienība turas pie Ārlietu padomē apstiprinātajiem pieciem pamatprincipiem un divu ceļu politikas, kas, no vienas puses, paredz diplomātisko dialogu un, no otras, ierobežojošos pasākumus. Latvija konsekventi iestājas par sankciju politikas turpināšanu un uzstāj, ka tikai pilnīga Minskas vienošanos izpilde var būt par pamatu sankciju atcelšanai.

Latvija konsekventi iestājas par Krimas aneksijas neatzīšanas politikas ievērošanu, un nosoda darbības, kas vērstas uz Ukrainas suverenitātes un teritoriālās vienotības graušanu. Latvija, tāpat kā visa rietumu pasaule, ir nosodījusi Krievijas rīkotās tā dēvētās Krimas un Sevastopoles likumdevēju institūciju vēlēšanas un uzskata tās par nelegitīmām. Tāpat Latvija nav atzinusi Gruzijas Abhāzijas reģionā notikušo tā dēvēto prezidenta vēlēšanu likumību un to rezultātus. Tādējādi Latvija atkārtoti ir apliecinājusi atbalstu Gruzijas un Ukrainas teritoriālajai integritātei un suverenitātei šo valstu starptautiski noteiktajās robežās.

Latvijas interesēs ir vienota Eiropas Savienības un NATO izpratne par aizsardzības un drošības jautājumu risināšanu Eiropā. No atsevišķu Eiropas Savienības dalībvalstu puses izskan aicinājums izvērtēt jaunas Eiropas aizsardzības arhitektūras veidošanu, paredzot kopējas drošības telpas izveidi ar Krieviju, un sankciju pārskatīšanu. Latvija ir atvērta viedokļu apmaiņai starp sabiedrotajiem par Eiropas noturības stiprināšanu pret mūsdienu apdraudējumiem, kā arī nepieciešamībai veidot dialogu ar Krieviju savstarpēji būtiskos jautājumos. Šajā procesā iestājamies par pragmatisku un racionālu pieeju, vienlaikus neatkāpjoties no savām pamatvērtībām. Apstākļos, kad Krievija nemaina savu agresīvo

politiku un pārkāpj starptautiskās tiesības, kvalitatīvi jaunu attiecību veidošana ar Krieviju, tostarp drošības jomā, būtu pretrunā ar mūsu un mūsu sabiedroto (NATO, Eiropas Savienības un transatlantisko partneru) principiem.

Latvijas un Krievijas sadarbība notiek jomās, kuras nav pakļautas sankciju ietekmei, piemēram, transports, loģistika, pārrobežu sadarbība, cīņa pret organizēto noziedzību un nelegālā migrācija. Sadarbību notiek arī jomās, kas tuvina cilvēkus – universitāšu sadarbība, pārrobežu sadarbības projekti, kultūras projekti ne tikai lielajās Krievijas pilsētās, bet arī attālākos reģionos, kā arī žurnālistu apmācības programmas.

Vienlaikus par būtisku uzskatām atbalstu Krievijas pilsoniskajai sabiedrībai. Latvija uzskata, ka Krievijas varas struktūru vēršanās pret nevalstiskajām un cilvēktiesību aizstāvības organizācijām, pastiprināti arī pret žurnālistiem, nedrīkst palikt nepamanīta. Esam paiduši satraukumu par lēmumu formālu iemeslu dēļ likvidēt starptautiski atpazīstamo starptautisko organizāciju “Par cilvēktiesībām”. Reaģējot uz represijām pret Maskavā notiekošajām protesta akcijām, ir pausta nostāja, ka Krievijai jāpārtrauc nepamatota vardarbība pret nevainīgiem cilvēkiem, jāatbrīvo aizturētie un jāievēro savas starptautiskās cilvēktiesību saistības. Tāpat kategoriski nav pieņemama Krievijas rīcība, ar pretlikumīgām metodēm vēršoties pret personām citu valstu teritorijā, kā tas bija Solsberijas (Apvienotā Karaliste) gadījumā vai nesenaajā incidentā Berlīnē (Vācija).

Latvija turpina paust bažas par gāzes cauruļvada projekta *Nord Stream 2* īstenošanu, kas palielinās Eiropas Savienības enerģētisko atkarību no viena piegādātāja. ASV, norādot uz nepieciešamību aizsargāt Eiropas enerģētikas nozares integritāti, ir noteikušas sankcijas pret uzņēmumiem, kas būvē *Nord Stream 2* cauruļvadus. ASV lēmums ir nopietns signāls Eiropas Savienības dalībvalstīm un to uzņēmumiem, kuri piedalās *Nord Stream 2* projekta attīstībā par šī projekta negatīvajām ģeopolitiskajām sekām. Latvija arī turpmāk iestāsies par transatlantiskā dialoga nepieciešamību, veicinot to arī enerģētikas jautājumos.

Transatlantiskās attiecības un starptautiskā drošība

Būtiskākie izaicinājumi transatlantiskajā telpā

Tradicionālie draudi un jaunie izaicinājumi

NATO saglabā savas pastāvēšanas desmitgadēs nostiprināto neatsveramo lomu, nodrošinot dalībvalstu kolektīvu rīcību iepretī pilnam militāro draudu spektram, kā arī hibrīdapdraudējumam un starptautiskajam terorismam.

Baltijas reģiona galvenie drošības izaicinājumi ir Krievijas militāro spēju stiprināšana un militāra rakstura provocējošas darbības. Tās uzskatāmi parāda Krievijas Federācijas vēlmi gūt priekšrocības sāncensībā ar NATO. Lai gan reālu incidentu iespējamība šobrīd vērtējama kā zema, ņemot vērā augsto politiskās varas centralizāciju Krievijā un nemainīgās ambīcijas kontrolēt savas kaimiņvalstis, reģiona drošības situācija var mainīties salīdzinoši īsā laikā. Krievija turpina rīkoties pretēji starptautisko tiesību principiem, un tās darbības ir vērstas uz konfrontāciju ar Rietumiem. Plaša spektra militāro spēju un bruņojuma koncentrēšana, kas turpinās Kaļiņingradā un Rietumu kara apgabalā, kā arī jūras ceļu bloķēšanas iespēja šovasar Krievijas rīkotās jūras spēku mācībās ir apzināta Krievijas spēka izrādīšana. Tāpat šajā kontekstā jāseko līdzi Krievijas un Baltkrievijas militārajai sadarbībai, ņemot vērā Baltkrievijas ģeogrāfiski stratēģisko novietojumu un Krievijas intereses nostiprināt savu militāro klātbūtni Baltkrievijā. Līguma par vidējā un tuvā darbības rādiusa raķešu likvidāciju (*INF* līgums) pārkāpumi, Krievijas paziņojums par izstāšanos no Starptautiskās faktu konstatēšanas komisijas, kas izveidota saskaņā ar Ženēvas konvenciju Pirmo papildus protokolu par civiliedzīvotāju aizsardzību starptautiskos militāros konfliktos, rada jaunu izaicinājumu starptautiskās drošības kārtībai.

Līdzās tradicionālajam militārajam apdraudējumam arvien biežāk starptautiskajā politiskajā retorikā kā iebiedēšanas un kaulēšanās paņēmieni tiek izmantoti kodolieroči un to attīstīšanas potenciāls. Ja vēsturiski šāda retorika bijusi raksturīga visaugstākajiem politiskā saspīlējuma mirkļiem, šobrīd šādi izteikumi atsevišķu valstu retorikā kļūst par ikdienišķu komunikācijas instrumentu savu iekšpolitisko un ārpolitisko mērķu sasniegšanai. To apliecina arī Krievijas ilgstošie *INF* līguma pārkāpumi un nevēlēšanās uzklaut ASV un NATO sabiedroto atkārtotos aicinājumus kliegt šīs bažas, kas rezultātā noveda pie līguma darbības izbeigšanās. Atbildība par līguma izjukšanu ir jāuzņemas Krievijai, jo bruņojuma kontroles līgums, kura saistības ievēro tikai viena tā puse, starptautisko drošību nestiprina.

Turpinām saskarties ar hibrīdā apdraudējuma radītajiem izaicinājumiem, kad līdzās militāriem līdzekļiem un to izmantošanas draudiem tiek izmantoti dažādi nemilitāri instrumenti, tostarp kiberuzbrukumi, plašas informācijas kampaņas, dezinformācijas izplatīšana, ekonomiskais spiediens un izlūkošanas un drošības dienestu operācijas. Informācijas tehnoloģijas, kurām ir strauji pieaugoša ietekme politiskajos, ekonomikas un sociālajos procesos, tiek aktīvi izmantotas ļaunprātīgos nolūkos ar mērķi vājināt demokrātiskas un atvērtas sabiedrības, kā arī izaicināt noteikumus balstīto starptautisko kārtību. Reaģējot uz to, ka hibrīdā apdraudējuma izpausmes kļūst arvien intensīvākas, tam tiek pievērsta arvien lielāka uzmanība arī Eiropas Savienības un NATO līmenī. Lai gan noturības stiprināšana ir katras valsts nacionāla atbildība, arī Eiropas Savienībā un NATO tiek izstrādātas iniciatīvas noturības stiprināšanā nacionālajai un kolektīvajai drošībai.

Masu iznīcināšanas ieroči un jauno tehnoloģiju radītie izaicinājumi

Nelegālu masu iznīcināšanas ieroču programmu attīstība un vāja eksporta kontrole atsevišķos pasaules reģionos apdraud starptautisko mieru un drošību. Cīņai ar šiem izaicinājumiem nepieciešama mērķtiecīga, vienota un cieši koordinēta starptautiskās sabiedrības rīcība.

Latvija atbalsta centienus stiprināt globālo kodolatbruņošanās un neizplatīšanas režīmu, kura centrālais elements ir Kodolieroču neizplatīšanas līgums. 2020. gadā notiks līguma Pārskata konference. Latvijai ir svarīgi, lai Pārskata konference atkārtoti apliecinātu Kodolieroču neizplatīšanas līguma nozīmi starptautiskās drošības un stabilitātes veicināšanā. Latvija, tāpat kā pārējās NATO dalībvalstis, uzskata, ka drošu un pārbaudāmu kodolatbruņošanu var panākt tikai pakāpeniski, tās gaitā ņemot vērā starptautisko drošības kontekstu un stratēģisko stabilitāti. Šāda nostāja atbilst NATO kolektīvās aizsardzības principiem – kodolatturēšana, līdzās konvencionālajiem spēkiem un pretraķešu aizsardzībai, ir viens no trīs centrālajiem NATO atturēšanas un aizsardzības spēju elementiem. Krievijas agresīvā retorika par kodolieročiem, *INF* līguma pārkāpumi, ilgstošie centieni panākt Ziemeļkorejas kodolatbruņošanu, jautājums par Visaptverošā rīcības plāna Irānas kodolprogrammas ierobežošanai nākotni apliecina, ka kodolatbruņošanās ir sarežģīts un izaicinājumiem pilns process.

Jāņem vērā, ka straujās tehnoloģiju attīstības rezultātā piekļuve zināšanām un divējāda lietojuma materiāliem un tehnoloģijām paplašinās, un tādejādi palielinās nevalstisko spēlētāju (teroristu grupējumu, organizētās noziedzības, kibernoziēdnieku u.c.) radītais apdraudējums. Šajā kontekstā nozīmīga loma ir starptautiskajiem centieniem, lai novērstu kodolieroču un citu masu iznīcināšanas ieroču un to materiālu izplatīšanu. Lai tos stiprinātu, Latvija 2019. gadā prezidēja Kodolmateriālu piegādātāju grupā un arī turpmāk turpinās atbalstīt starptautiskos neizplatīšanas formātus, kuru darbība stiprina starptautisko drošību un veido labvēlīgāku vidi arī atbruņošanās procesiem.

Cīņa pret terorismu

Eiropā īstenoto terorisma aktu skaits saglabājās zemā līmenī, *ISIL/Daesh* grupējums vairs nekontrolē apdzīvotas vietas Irākā un Sīrijā, un ārzemju teroristu kaujinieku plūsma no Eiropas uz konflikta zonām ir praktiski apstājusies. Vienlaikus ir notikumi, kas var sekmēt situācijas destabilizāciju reģionā un *ISIL/Daesh* ietekmes pieaugumu.

2019. gadā starptautiskā mērogā lielākā uzmanībā tika pievērsta ārvalstu kaujinieku fenomenam, piemēram, to nogādāšanai atpakaļ izcelsmes valstīs un saukšanai pie atbildības, ekstrēma rakstura informācijas izplatīšanai un to veicinošajiem aspektiem kā vardarbība, politiskā nestabilitāte un sociāli ekonomiskie faktori, kā arī terorisma finansēšanas jautājumam. Paredzams, ka šie jautājumi saglabās savu nozīmi arī nākamajā gadā.

Efektīvas pretterorisma politikas ietvaros Latvija piedalās Starptautiskajā koalīcijā *ISIL/Daesh* sakāvei un iesaistās starptautiskajos procesos ANO, NATO un Eiropas Savienības formātos, kuros Latvija turpina sadarbību ar partneriem terorisma apkarošanā un radikalizācijas novēršanā.

Sankcijas

Pēdējā laikā sankcijas ir iezīmējušās kā nozīmīgs ārpolitikas instruments starptautiskās drošības garantēšanai. Lai stiprinātu Latvijas spēju izmantot šo instrumentu, 2019. gadā tika būtiski grozīts Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums. Ārlietu ministrija ir koordinējošā iestāde saziņā ar starptautiskajām organizācijām un ārvalstu kompetentajām institūcijām par sankciju noteikšanu, ieviešanu un izņēmumu piemērošanu Latvijā, un šo uzdevumu izpildei 2019. gadā Ārlietu ministrijā tika izveidota Sankciju nodaļa.

Ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt vienvērtīgu izpratni par dažādu sankciju režīmu saturu un to ieviešanu, 2019. gadā Ministru kabinets izveidoja Sankciju koordinācijas padomi, kurā ietilpst 30 privātā un publiskā sektora pārstāvju un kura dod iespēju visām ieinteresētajām valsts institūcijām un privātā sektora pārstāvjiem apmainīties ar informāciju un piedāvāt risinājumus konkrētiem jautājumiem. Sankciju koordinācijas padome ir izveidojusi arī atsevišķu darba grupu, kuras uzdevums ir pēc iespējas ātrāk reaģēt uz jauniem izaicinājumiem sankciju jomā, piemēram, vērtējot NATO dalībvalsts noteikto nacionālo sankciju piemērošanu Latvijā.

2019. gada decembrī ASV Valsts kases Ārvalstu aktīvu kontroles birojs noteica sankcijas pret vairākām Latvijas personām saistībā ar korupciju, tajā skaitā pret Ventspils brīvostu un Ventspils brīvostas pārvaldi. Ārlietu ministrija sadarbībā ar Satiksmes ministriju un Tieslietu ministriju un, pateicoties Saeimas un Ministru kabineta operatīvajai rīcībai, panāca, ka sankcijas pret Ventspils brīvostu un Ventspils brīvostas pārvaldi tiek atceltas, ievērojot Ministru kabineta un Saeimas lēmumus par Ventspils ostas pārvaldes modeļa maiņu atbilstoši *OECD* standartiem.

Transatlantiskās attiecības, stratēģiskā partnerība ar ASV un sadarbība ar Kanādu

Transatlantiskā vienotība ir neaizstājama Eiropas un pasaules drošībai. ASV praktiskais militārais atbalsts Baltijas reģionam un Eiropas drošībai pēdējo gadu laikā turpina pieaugt. Šī gada oktobrī bija vērojama kārtējā ASV militāro spēku rotācija Eiropā, tajā skaitā mūsu reģionā, operācijas *Atlantic Resolve* ietvaros, kas tika īstenota arī caur Rīgas ostu. Atzinīgi ir vērtējama šogad panāktā vienošanās par ASV klātbūtnes stiprināšanu Polijā, kas pozitīvi atbalsosies visa reģiona drošībā. Papildus ASV ir paziņojušas par ieceri 2020. gada pavasarī rīkot mācības *Defender Europe 20*, kas paredz lielāko ASV spēku izvietojumu Eiropā notiekošu mācību ietvaros pēdējo 25 gadu laikā. Šajās mācībās iesaistīsies arī Latvija, un to elementi notiks Latvijas teritorijā. Līdzās ASV ieguldījumam ir izceļama Kanādas aktīvā praktiskā iesaiste Eiropas drošības stiprināšanā, kur centrālā loma ir Kanādas kā vadošās valsts dalībai NATO paplašinātās klātbūtnes kaujas grupā Latvijā.

Eiropas sabiedrotie turpina pozitīvo tendenci paaugstināt izdevumus aizsardzībai, ņemot vērā ASV arvien skaidrāk pausto vēstījumu par nepieciešamību pildīt kopīgi pieņemtos lēmumus attiecībā uz vienlīdzīgāku aizsardzības ieguldījumu sadalījumu starp sabiedrotajiem.

2019. gadā turpinājās dinamisks politiskais dialogs ar ASV administrāciju un Kongresu, kas sniedza vērtīgu ieguldījumu Latvijas–ASV stratēģiskās partnerības tālākā nostiprināšanā. 2020. gadā svarīgs būs darbs pie ASV militārās klātbūtnes Latvijā nostiprināšanas, īstenojot 2019. gada maijā Vašingtonā noslēgto Latvijas–ASV ceļa karti par divpusējo sadarbību aizsardzības jomā nākamajiem pieciem gadiem.

ASV ir nozīmīgs partneris Eiropas Savienības enerģētiskās drošības un neatkarības stiprināšanā. ASV Transatlantiskās enerģētikas sadarbības partnerības iniciatīvas ietvaros Baltijas valstis un ASV ir izveidojušas 3+1 sadarbības formātu enerģētikas jomā. Tas paredz tuvākā gada laikā uzsākt virkni kopēju pasākumu, tostarp kiberdrošības un reģionālās energoapgādes drošības stiprināšanai, kā arī inovatīvu zemu emisiju tehnoloģiju izstrādei.

Kanādas bruņoto spēku klātbūtne joprojām kalpo kā svarīgs Latvijas drošības garants un spēcīgs apliecinājums sabiedroto solidaritātei, vēršoties pret kopīgiem izaicinājumiem. Kanādas ilgtermiņa plānus attiecībā uz militāro klātbūtni Latvijā apliecina 2019. gada jūnijā uzsāktā Kanādas bruņoto spēku pavēlniecības Latvijā štāba ēkas būvniecība. Ciešā Latvijas un Kanādas sadarbība drošības un aizsardzības jomās veido labu pamatu valstu augstāko amatpersonu politiskā dialoga īstenošanai un ekspertu līmeņa kontaktiem. Latvijas interesēs ir izmantot Kanādas valdības demonstrēto atvērtību politiskiem kontaktiem un sniegto atbalstu drošībai, lai šo pozitīvo dinamiku tālāk pārnestu abu valstu sadarbības aktivizēšanai ekonomikas, tirdzniecības, izglītības un citās jomās nākamo gadu perspektīvā.

NATO kolektīvā aizsardzība un Londonas NATO līderu sanāksmes rezultāti

NATO kolektīvās aizsardzības pasākumi ir viens no pamatelementiem, kas garantē Latvijas drošību. Pašreiz aliance turpina pielāgošanās procesu, kas aizsākās pēc Krievijas agresijas Ukrainā 2014. gadā. Šajā periodā aliance ir paaugstinājusi lēmumu pieņemšanas ātrumu, spēku gatavības līmeni un spējas pārvietot un izvērst tos visā NATO teritorijā. Būtiska loma šajā pieejā ir NATO spēku klātbūtnei alianses austrumu flangā, tostarp Latvijā, kas nodrošina tūlītēju alianses iesaistīšanos potenciāla apdraudējuma gadījumā. 2020. gadā ir jāturpina strādāt ar NATO kaujas grupā Latvijā klātesošajiem sabiedrotajiem par turpmāku iesaisti. Papildus ieguldījumu klātbūtnes stiprināšanā sniedz šī gada martā Ādažu bāzē kopā ar Dāniju un Igauniju atklātais daudz nacionālais divīzijas štābs “Ziemeļi”.

Vienlaikus jāatzīmē, ka NATO pielāgošanās process nav noslēdzies. Turpinās 2018. gada Briseles samita lēmumu īstenošana, kas tostarp ļaus nodrošināt plašākus un savstarpēji savietojamus sabiedroto augstas gatavības spēkus jūrā, gaisā un uz sauszemes. Latvijai, īpaši ņemot vērā mūsu reģiona specifiku, ir būtiski kolektīvie soļi pretgaisa aizsardzības spēju stiprināšanai. Pašreizējam izaicinājumu līmenim atbilstošu spēju attīstīšana ir ilgtermiņa jautājums, tāpēc Latvija turpinās centienus uzturēt sabiedroto uzmanību un izpratni par mūsu reģiona drošības jautājumiem. Pozitīvu ieguldījumu šajos centienos sniegs 2021. gadā plānotā NATO ārlietu ministru sanāksme Latvijā. Tā apliecinās NATO sabiedroto militārās klātbūtnes reģionā nostiprināšanas nozīmīgumu, kas ir svarīgi Latvijas valsts drošībai.

Vienlīdz svarīga ir arī kopīga izpratne par transatlantisko attiecību neaizvietojamu nozīmi sabiedrotajiem nozīmīgu vērtību un interešu aizstāvēšanā, kas tika stiprināta NATO līderu sanāksmē Londonā 3. un 4. decembrī. Neraugoties uz retoriku, kas izskanēja sagatavošanās procesā, līderu sanāksmē Londonā sabiedrotie demonstrēja vienotību un uzticēšanos Aliansei kā eiroatlantiskās drošības garantam. Gan ASV un Kanāda, gan Eiropas sabiedrotie ir apliecinājuši, ka Alianse ir unikāls transatlantiskās sadarbības instruments, vēršoties pret aktuālajiem drošības izaicinājumiem. NATO līderi vienojās kolektīvi turpināt Alianses pielāgošanās procesu, lai nodrošinātu spējas efektīvi reaģēt uz pilnu izaicinājumu

spektru, kas ietver gan globālā spēku līdzsvara izmaiņas, gan militāros izaicinājumus, tajā skaitā Krievijas militāro spēju nostiprināšanu, gan jauno tehnoloģiju radītos riskus un iespējas. Latvijai ļoti būtisks ir sanāksmē panāktais progress reģiona aizsardzības plānošanas jautājumos. NATO Baltijas valstu un Polijas atjaunotā aizsardzības plāna politiska apstiprināšana ir svarīgs solis, kas stiprina mūsu drošību. Sabiedrotie ir apliecinājuši izpratni par Krievijas agresīvās rīcības radītajiem draudiem eiroatlantiskajai drošībai, vienlaikus apņēmoties turpināt centienus arī pret starptautiskā terorisma draudiem un citiem izaicinājumiem. Alianses darba kārtībā ir iekļauts arī jautājums par Ķīnas pieaugošo starptautisko lomu un ar to saistītajām iespējām un izaicinājumiem.

Sabiedroto klātbūtne Latvijā ir ne tikai svarīgs solidaritātes apliecinājums, bet arī atzinība par Latvijas atbildīgo pieeju savas drošības stiprināšanai. Šajā kontekstā īpaši būtiski ir turpināt ieguldīt aizsardzībā vismaz 2% no IKP, attīstot nacionālās aizsardzības spējas un sniedzot uzņemošās valsts atbalstu sabiedroto spēkiem.

Latvija aktīvi atbalsta NATO īstenoto partnerību politiku, kas paredz padziļināt politisko dialogu un praktisko sadarbību ar valstīm, kas nav alianses dalībvalstis, tā stiprinot drošību ārpus NATO robežām. Latvijai īpaši svarīgi ir turpināt attīstīt NATO ciešo sadarbību ar Zviedriju un Somiju, tādējādi stiprinot drošību Baltijas jūras reģionā. Lai uzturētu labas kaimiņattiecības un stiprinātu NATO un partnervalstu attiecības, Latvija ir sniegusi ieguldījumu NATO–Baltkrievijas attiecību stiprināšanā. Tāpat Latvija aktīvi iestājas par alianses atvērto durvju politikas īstenošanu. Sagaidāms, ka drīzumā Ziemeļmaķedonija kļūs par NATO dalībvalsti, tādējādi demonstrējot, ka NATO durvis ir atvērtas jaunām dalībvalstīm.

Viens no aktuālākajiem transatlantiskās darba kārtības jautājumiem ir militārās mobilitātes sekmēšana Eiropas Savienības teritorijā – gan normatīvo aktu un procedūru vienkāršošana, gan infrastruktūras pielāgošana militārajām vajadzībām. Latvijai, atrodoties uz Eiropas Savienības ārējās robežas, operatīva Eiropas Savienības un NATO spēku pārvietošana ir īpaši būtiska. Tāpēc Eiropas Savienībai ir nepieciešams turpināt iesākto darbu, cieši koordinējoties ar NATO.

Latvija stingri atbalsta Eiropas Savienības un NATO sadarbību, un šobrīd tā ir ciešāka nekā jebkad. Latvija uzskata, ka saskaņoti Eiropas Savienības un NATO centieni drošības un aizsardzības jomā sniedz būtisku ieguldījumu drošas Eiropas veidošanā un NATO stiprināšanā. Esam gandarīti par sasniegtajiem rezultātiem, īstenojot Eiropas Savienības–NATO kopīgo deklarāciju par abu organizāciju sadarbību. Latvijai īpaši svarīga ir sadarbība militārās mobilitātes jomā; būtiskas ir arī hibrīdā apdraudējuma, kibernetiskās drošības, koordinētu mācību un vingrinājumu jomas.

Latvijas ekonomiskās konkurētspējas stiprināšana

Daudzpusējie sadarbības formāti

Eiropas Savienības ārējās tirdzniecības politika un brīvās tirdzniecības nolīgumi ar trešajām valstīm

Nemot vērā ārējo tirgu nozīmību sekmīgai ekonomikas izaugsmei, Latvija strādā pie jaunu eksporta iespēju nodrošināšanas un esošo paplašināšanas. Latvija piedalās Eiropas Savienības kopējās tirdzniecības politikas veidošanā, īstenojot arī mūsu valsts ekonomiskās intereses. Eiropas Savienības noslēgtie brīvas tirdzniecības nolīgumi paver jaunas eksporta iespējas mūsu ražotājiem, kā arī nodrošina ieguvumus mūsu valsts iedzīvotājiem plašāka un pieejamāka preču un pakalpojumu klāsta veidā.

Neraugoties uz pasaulē joprojām vērojāmām protekcionisma vēsmām, Eiropas Savienība sekmīgi turpina slēgt divpusējos tirdzniecības līgumus. Tam skaidrojums ir Eiropas Savienības un partnervalstu vēlme uzlabot divpusējo tirdzniecības attiecību režīmu, tādējādi līdzsvarojot protekcionisma radīto ietekmi. 2019. gadā spēkā stājās divi svarīgi līgumi:

Eiropas Savienības–Japānas Ekonomisko partnerattiecību nolīgums un Eiropas Savienības nolīgums ar Singapūru, tādējādi stiprinot ekonomiskās saites un paverot jaunas eksporta iespējas.

2019. gada vasarā pēc 20 gadus ilgām sarunām Eiropas Savienība un *Mercosur* valstis beidzot panāca politisku vienošanos par tirdzniecības nolīguma noslēgšanu. Šis būs viens no lielākajiem un būtiskākajiem tirdzniecības līgumiem, ko Eiropas Savienība jebkad noslēgusi, paverot sev milzīgas eksporta iespējas Dienvidamerikā. Plānots, ka līgums varētu stāties spēkā līdz 2020. gada beigām. Paralēli notiek arī esošo nolīgumu ar Čīli un Meksiku modernizēšana, lai tie atbilstu mūsdienu standartiem un vajadzībām. Tuvu noslēgšanai ir nolīgums ar Vjetnamu, turpinās tirdzniecības sarunas arī ar Indonēziju, Austrāliju un Jaunzēlandi. Plānots atjaunot sarunas ar Taizemi.

Latvijas Ārlietu ministrija Eiropas Savienības Ārējās tirdzniecības politikas ietvarā atbalsta Latvijas uzņēmējus, dialogā ar uzņēmējdarbības organizācijām un uzņēmējiem, apzinot un aizstāvot mūsu ekonomiskās intereses.

Latvija atbalstīs Eiropas Savienības un ASV ekonomisko attiecību veicināšanu, labi apzinoties, ka šobrīd tās saskaras ar šķēršļiem. Lai arī pastāv izaicinājumi pasaules tirdzniecības sistēmai, Latvija konsekventi iestāsies par tās saglabāšanu un stiprināšanu.

Pasaules tirdzniecības kārtība

Globalizācijas radīto pārmaiņu apstākļos aizvien biežāk tiek apšaubīta brīvās tirdzniecības princīpos balstīta tirdzniecības sistēma. Pasaules Tirdzniecības organizācija (PTO) nav spējusi laicīgi novērst un efektīvi risināt globāla mēroga tirdzniecības traucēkļus, kā arī pielāgoties modernās pasaules ekonomikas un tirdzniecības apstākļiem. PTO dalībvalstu dažādās intereses un novecojušie PTO funkcionēšanas noteikumi neļauj pieņemt nozīmīgus lēmumus un vienoties par daudzpusējiem risinājumiem tirdzniecības jautājumos. Tāpēc šobrīd ir plaša izpratne par PTO reformēšanas un modernizēšanas nepieciešamību, lai gan būtiskas attīstības un rezultātu pašlaik vēl nav. Steidzami risināms jautājums ir PTO Strīdu neregulēšanas sistēmas pilnvērtīgas darbības atjaunošana. Latvijai dalība PTO nodrošina paredzamus tirdzniecības nosacījumus starptautiskajā tirdzniecībā. PTO sistēma vienlaikus ļauj risināt arī tirdzniecības strīdus, savukārt kandidātvalstu iestāšanās procesos dod iespējas risināt Latvijas uzņēmējiem būtiskus tirgus pieejas jautājumus.

Ķīna ir nozīmīgs Eiropas Savienības tirdzniecības partneris, savstarpējās tirdzniecības apjomu veidojot vairāk nekā 1 miljardu eiro dienā. Tomēr spriedzi rada Ķīnas ekonomikas un tirdzniecības politika, kuru raksturo spēcīga valsts iejaukšanās ekonomikā, caurskatāmības trūkums un PTO noteikumiem neatbilstošas subsīdijas. Eiropas Savienībai Ķīna vienlaikus ir gan sistēmisks sāncensis, gan konkurents, gan sadarbības partneris. Mums ir jāsteno sabalansēta politika, samērojot ekonomiskās intereses ar drošības riskiem un mūsu vērtībām. Pēc aprīli notikušā Eiropas Savienības – Ķīnas samita pusēm ir izdevies panākt progresu attiecībā uz savstarpējo Investīciju aizsardzības līguma sarunām, PTO reformu, publisko iepirkumu tirgus atvēršanu un citiem jautājumiem.

ASV tirdzniecības politikā joprojām dominē mērķis mazināt tirdzniecības deficītu, ierobežojot importu, sekmējot tirgus piekļuvi trešajās valstīs un atbalstot vietējo ražošanu. Tas ietekmē visus galvenos globālā tirgus dalībniekus, tostarp Eiropas Savienību. Šobrīd ASV uzmanības fokusā ir tirdzniecības attiecību pārskatīšana ar Ķīnu. ASV īsteno visai striktu tirdzniecības politiku, kā sviru izmantojot importa tarifus – praktiski viss imports no Ķīnas ir pakļauts paaugstinātiem ievadmuītas tarifiem. ASV uzliktie tērauda un alumīnija tarifi attiecībā uz Eiropas Savienību joprojām nav atcelti un spēkā ir Eiropas Savienības atbildes pasākumi paaugstinātu tarifu veidā ASV precēm. Neraugoties uz Eiropas Savienības centieniem panākt abpusēji izdevīgu risinājumu Eiropas Savienības un ASV strīdā par subsīdijām avio rūpniecībai, 2019. gada oktobrī ASV sāka piemērot paaugstinātus tarifus noteiktām Eiropas Savienības izcelsmes precēm. Tāpat ASV arī paudusi gatavību noteikt jaunus tarifus saistībā ar Francijas nodomu ieviest Digitālo pakalpojumu nodokli. Vienlaikus

Eiropas Komisija un dalībvalstis meklē risinājumus, lai tirdzniecības attiecības ar ASV uzlabotu.

Latvijai ir svarīgas labas transatlantiskās attiecības, tostarp tirdzniecības jautājumos. Šādu nostāju Latvija konsekventi pauž Eiropas Savienības tirdzniecības politikas diskusiju formātos un divpusēju tikšanos reizēs. Latvijai sekmīgas Eiropas Savienības un ASV tirdzniecības attiecības ir svarīgas gan ekonomisku, gan plašāku ģeopolitisku interešu kontekstā. Savu ieguldījumu šajā jomā varētu sniegt arī Trīs jūru iniciatīvas projekts, kas apvieno 12 Eiropas Savienības valstis Baltijas, Melnās un Adrijas jūras reģionos un kuram ir attīstības potenciāls reģionālās ekonomiskās sadarbības veicināšanai, infrastruktūras savienojumu, energoresursu piegādes un energodrošības uzlabošanai. Trīs jūru iniciatīva palīdzēs veicināt gan Eiropas Savienības iekšējo kohēziju, gan ASV iesaisti Centrālajā un Austrumeiropā, tādejādi stiprinot transatlantisko saiti.

Izmaiņas Eiropas Savienības tirdzniecības politikā breksita kontekstā

Latvijas interesēs ir pēc iespējas vienkāršāka un efektīvāka tirdzniecības kārtība ar Apvienoto Karalisti arī pēc tās izstāšanās no Eiropas Savienības. Tomēr tā rezultātā eksporta un importa darījumi starp Eiropas Savienības dalībvalstīm un Apvienoto Karalisti varētu kļūt sarežģītāki un sadārdzināties. Procesi kļūs laikietilpīgāki, jo eksportētājiem, visticamāk, būs jāveic papildus muitas procedūras, papildus sertifikācija un citas darbības, kas nepieciešamas, lai īstenotu tirdzniecību ar Apvienoto Karalisti. Latvijai ir svarīgi, lai arī pēc breksita Eiropas Savienība un Apvienotā Karaliste saglabātu ciešas tirdzniecības attiecības un maksimāli novērstu jaunu šķēršļu un aprūtinājumu rašanos, tostarp noslēdzot modernu un visaptverošu brīvās tirdzniecības nolīgumu.

Labās starptautiskās prakses pārņemšana (OECD)

Latvija aktīvi iesaistās Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) darbā, jo īpaši jomās, kas ir prioritāras valsts izaugsmes veicināšanai. 2019. gadā Latvija ir aktīvi izmantojusi iespējas, ko sniedz dalība OECD, saņemot izvērtējumus un rekomendācijas par Latvijai svarīgiem jautājumiem – aktīvās darba tirgus politikas pasākumiem, digitālo transformāciju, noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas sistēmas darbības efektivitāti un prasmju stratēģiju.

2020. gadā būtiska būs sadarbība digitalizācijas jautājumos. OECD Latvijas digitālās transformācijas izvērtējums sniegs analīzi par digitālo transformāciju kavējošiem iemesliem ekonomikā un sabiedrībā. Izvērtējums sniegs rekomendācijas par digitālās politikas veidošanu un potenciāli iezīmēs jaunas nišas jomas, kuru attīstīšana ir nepieciešama, lai Latvija veiksmīgāk pielāgotos mainīgās pasaules tendencēm.

Nelegālo finanšu plūsmu novēršana

2019. gads bija izšķirošs, lai veiktu nepieciešamos uzlabojumus Latvijas finanšu sektorā 2018. gada augustā publicētā Eiropas Padomes noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas ekspertu komitejas *Moneyval* ziņojumā konstatēto trūkumu novēršanai. Valdības īstenotā visaptverošā finanšu sistēmas reforma, Saeimas un Ministru kabineta pieņemtie plašie grozījumi normatīvajos aktos un atbildīgo institūciju veiktās darbības, lai efektīvi piemērotu starptautiskos standartus, kā arī intensīva starptautiskā sadarbība – visi šie soļi pierāda, ka Latvija ir neatgriezeniski lēmusi par tās finanšu sektora caurspīdīgumu un stiprināšanu. Latvija ir ieinteresēta veicamo reformu procesa efektivitātē: pretējā gadījumā sekas var būt tālejošas ar nopietnu ietekmi uz uzņēmējdarbības vidi, īpaši eksporta nozari, kapitāla izmaksām un drošības interesēm. Vienlaikus jāņem vērā, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija, terorisma un proliferācijas finansēšana visbiežāk ir pārrobežu noziegumi, kuru novēršanai nepieciešams starptautisks risinājums. Tāpēc Latvija arī turpmāk iestāsies par starptautiskās sadarbības veicināšanu un jaunu efektīvu mehānismu radīšanu starptautisko noziegumu apkarošanai.

Atbalsts Latvijas eksportam un jaunu tirgu apgūšana

Viens no Latvijas ārlietu dienesta pamatuzdevumiem ir pārstāvēt un veicināt Latvijas ekonomiskās intereses, izmantojot visus tā rīcībā esošos instrumentus: PTO, Eiropas Savienības tirdzniecības līgumus ar trešajām valstīm, divpusējos līgumus, valsts amatpersonu vizītes, informatīvos seminārus, atbalstu gan izejošām, gan ienākošām biznesa delegācijām. Aktīva darbība notika gan pazīstamos tirgos, gan arī tālos, biznesam mazāk zināmos reģionos ar mērķi attīstīt jaunus tirgus un diversificēt esošos riskus.

Ārlietu dienesta fokusā ir gan tradicionālās ražošanas nozares kā kokrūpniecība, farmācija un pārtikas ražošana, un transporta un loģistikas sektors, gan arī strauji augošais Latvijas pakalpojumu sektors – īpaši informācijas un komunikāciju tehnoloģiju nozare. 2019. gada novembrī Rīgā notika otrais 5G ekosistēmas forums *5G Techritory*, kura popularizēšanā iesaistījās ārlietu dienests. Tādejādi Latvija ir uzņēmusies 5G tehnoloģiju virzītāja lomu visā Baltijas jūras reģionā. Forums norisinājās sadarbībā ar Ziemeļvalstu Ministru padomi, stiprinot digitalizācijas attīstību Baltijas un Ziemeļvalstīs.

Viens no veidiem, kā veicināt uzņēmēju sadarbību ar citām valstīm, ir augsta līmeņa valsts amatpersonu un viņu pavadīto uzņēmēju vizītes. Piedaloties amatpersonu vizītēs, uzņēmēji iegūst lielāku atpazīstamību un plašāku kontaktu loku, kas veicina uzticēšanās rašanos un atvieglo tālāko biznesa veidošanu. Parasti tas notiek paralēli rīkotajos biznesa forumos: 2019. gadā notika Valsts prezidenta un uzņēmēju delegācijas vizītes Vācijā un Itālijā. Biznesa forumā Vācijā galvenais akcents bija informācijas un komunikācijas tehnoloģijas, transporta un veselības aprūpes jomas, savukārt vizītē Itālijā biznesa forums bija veltīts informācijas un komunikācijas tehnoloģiju, biotehnoloģiju un finanšu nozarēm. Uzņēmējiem saglabājās liela interese arī par ASV tirgu. 2019. gadā ASV tika organizēta otrā *Spotlight Latvia* biznesa konference ar mērķi veicināt Latvijas preču un pakalpojumu eksportu uz ASV.

Cits formāts ārējās tirdzniecības veicināšanai un nepieciešamo labvēlīgo nosacījumu uzņēmējdarbībai veidošanai ir starpvaldību komisiju darbs, kurās dominējoša ir ekonomisko sakaru problemātika. Pagājušajā gadā Ārlietu ministrijas vadībā aizvadīta kārtējā Latvijas – Krievijas Starpvaldību komisijas Ekonomiskās sadarbības darba grupas sēde, kuras laikā aktualizēti savstarpējās tirdzniecības jautājumi, tostarp arī attiecībā uz Latvijas pārtikas un lauksaimniecības produkcijas eksporta atjaunošanu uz Krieviju.

Sadarbībā ar Baltkrieviju šis formāts ir ikgadējs, un šajās sanāksmēs tiek pārrunāta sadarbība transporta un loģistikas, informācijas tehnoloģiju, tūrisma, zinātnes un tirdzniecības sakaru paplašināšanas jomās. Latvijas – Baltkrievijas Starpvaldību komisijas transporta apakšgrupai ir izdevies veicināt Latvijas transporta un loģistikas nozarei svarīgu augsta līmeņa vizīšu apmaiņu.

Sadarbības dialoga stiprināšana ar Āzijas valstu ekonomikām

Dienvidkoreja, Indija, Japāna un Ķīna joprojām ir nemainīgi nozīmīgākie sadarbības partneri Āzijas reģionā. Ņemot vērā Eiropas Savienības–Japānas Ekonomisko partnerattiecību nolīguma stāšanos spēkā, Ārlietu ministrija 2019. gadā rīkoja informatīvu semināru par biznesa iespējām ar Japānu, ko apmeklēja kokrūpniecības, farmācijas, kosmētikas, pārtikas un citu nozaru uzņēmēji. Gada laikā turpinājās intensīva ekonomiska rakstura vizīšu apmaiņa, apliecinot, ka Japānas interese par Latviju ir augstāka nekā jebkad agrāk. Arī Eiropas Savienības līmenī noslēgtās vienošanās ar Japānu paver lielākas iespējas uzņēmēju sadarbībai un partnerībai savienojamības un infrastruktūras jomā.

Attiecībās ar citu partneri reģionā – Dienvidkoreju – īpaši jāatzīmē 2019. gadā noorganizētie trīs čartera lidojumi, kas atveda uz Latviju Korejas tūristus. Līdzīga sadarbība notiks arī 2020. gadā. Īpaši atzīmējama ir sadarbība jaunuzņēmumu jomā – 2019. gadā tika parakstīts Latvijas Ekonomikas ministrijas un Dienvidkoreja Mazo, vidējo uzņēmumu un jaunuzņēmumu ministrijas saprašanās memorands par savstarpēju atbalstu jaunuzņēmumu sadarbībai.

2019. gadā Latvijā ieradās Indijas augsta līmeņa politiska un biznesa delegācija, kas stiprināja pieaugošo starpvalstu ekonomisko dialogu. Latvijas–Indijas biznesa forumā galvenā uzmanība bija pievērsta informācijas un komunikācijas tehnoloģiju, farmācijas un pārtikas ražošanas nozarēm. Latvijas informācijas un komunikācijas tehnoloģiju uzņēmumu un augstskolu pārstāvji piedalījās Deli notiekošajā Indijas–Eiropas 29. biznesa forumā, uzsverot Latvijas “gudro pilsētu” un digitālo tehnoloģiju piedāvājumu.

Turpinot apgūt strauji augošo Dienvidaustrumāzijas tirgu, 2019. gadā Ārlietu ministrija rīkoja semināru uzņēmējiem par biznesa iespējām Singapūrā, Vjetnamā un Indonēzijā. Ievērojot uzņēmēju pausto interesi, kā arī tirdzniecības sarunas ar reģiona valstīm, Latvijas ārlietu ministra vadītā delegācija un to pavadošie farmācijas, kokrūpniecības, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju un inženiertehnisko risinājumu uzņēmēji ieradās vizītē Vjetnamā un Indonēzijā. Piedaloties augsta līmeņa sarunās un biznesa forumos, uzņēmēji ieguva iespējas tieši un nepastarpināti paust savas biznesa intereses, kā arī nodibināt kontaktus ar vietējiem uzņēmējiem un uzņēmēju intereses pārstāvošām organizācijām. Vizītes laikā tika parakstīts Latvijas un Vjetnamas līgums par sadarbību izglītības jomā, kas veicinās sadarbību augstākajā izglītībā, tostarp studentu un mācībspēku apmaiņu un augstākās izglītības eksportu.

Tuvo Austrumu, Āfrikas un Latīņamerikas valstu ekonomiskās sadarbības potenciāla izzināšana

Lai sekmētu Latvijas uzņēmēju piekļuvi Tuvo Austrumu, Āfrikas un Latīņamerikas reģionu tirgiem, tiek intensificēta sadarbība vairākos virzienos.

Latvijas uzņēmēju interešu lokā ir Persijas līča valstu tirgus un tā piedāvātās iespējas. Ir sperts nozīmīgs solis dialoga veidošanā ar Apvienotajiem Arābu Emirātiem, kas ir viens no nozīmīgākajiem ekonomiskās sadarbības partneriem reģionā, 2019. gada decembrī organizējot Latvijas–Apvienoto Arābu Emirātu Apvienotās ekonomiskās komitejas pirmo sēdi.

2019. gadā notika Ēģiptes Starptautiskās sadarbības biznesa padomes uzņēmēju misija Latvijā, kura deva iespēja uzsākt sarunas ar Ēģiptes pusi gan Latvijas ķīmikāliju eksportētājiem, gan informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nozares pārstāvjiem.

2019. gadā tika parakstīta Latvijas Republikas valdības un Saūda Arābijas Karalistes valdības konvencija par nodokļu dubultās uzlikšanas attiecībā uz ienākuma un kapitāla nodokļiem un ļaunprātīgas izvairīšanās no nodokļu maksāšanas novēršanu, kas atvieglos abu valstu turpmāko ekonomisko sadarbību un stiprinās tirdzniecības sakarus.

Pirmo reizi Latvijā Ārlietu ministrija sadarbībā ar Eiropas Komisiju organizēja Tirgus piekļuves dienu, kuras laikā tās dalībnieki tika informēti par aktuālo ES tirdzniecības režīmu ar Āfriku. Pasākuma laikā tika analizētas tirgus piekļuves iespējas Latvijas pārtikas, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju un ķīmiskās rūpniecības uzņēmējiem Ēģiptē, Marokā, Nigērijā un Dienvidāfrikā.

Plānotās augsta līmeņa vizītes uz Beninu un Ganu 2020. gada sākumā, kā arī reģionālās vizītes Ziemeļāfrikā (Ēģiptē, Marokā, Tunisijā) sekmētu Latvijas uzņēmēju piekļuvi jauniem tirgiem.

Latīņamerikas tirgus Latvijai eksportam vēl ir relatīvi jauns un neapgūts, tas ietver potenciālu ne tikai Latvijas tradicionālajam eksportam, piemēram, kūdras produktiem, bet arī moderno tehnoloģiju risinājumiem. Piemēram, 2019. gadā Latvijā tika uzņemta Argentīnas delegācija, lai veicinātu sadarbību transporta, loģistikas un tehnoloģiju jomās. Tajā pašā laikā Brazīlijas un Argentīnas tirgus dziļākā apgūvē ir ieinteresēti Latvijas vadošie sakaru tehnoloģiju un IT risinājumu izstrādātāji.

Jāturpina īstenot politiskais dialogs ar Latīņamerikas reģiona valstīm, tostarp Brazīliju un Argentīnu, lai apzinātu ekonomiskās sadarbības iespējas ekonomikā, izglītībā un zinātnē. Ņemot vērā šogad panākto Eiropas Savienības un *Mercosur* valstu (Argentīnas, Brazīlijas, Paragvajes, Urugvajes) politisko vienošanos par tirdzniecības līgumu, 2020. gadā plānojam

rīkot semināru uzņēmējiem, lai informētu par vienošanās sniegtajām iespējām sadarbībā ar Latīņameriku. Tāpat 2020. gadā tiks pievērsta lielāka uzmanība ciešākai sadarbībai arī ar Klusā okeāna alianses valstīm: Čīli, Kolumbiju, Meksiku un Peru. Šo valstu ekonomiku atvērtība un ciešā reģionālā integrācija rada labus priekšnosacījumus sadarbības izveidošanai.

Vēstniecību tīkla paplašināšana

Ārlietu ministrija ir atbildīgi attiekusies pret Latvijas vēstniecību un pārstāvniecību tīkla attīstību, izvērtējot valsts budžeta iespējas un sabiedrības intereses. Īstermiņā un vidējā termiņa perspektīvā tuvāko gadu laikā Latvijai jāpaplašina savu pārstāvniecību tīkls, lai aizstāvētu intereses, stiprinātu valsts atpazīstamību mūsu starptautisko partneru vidū, atbalstītu Latvijas uzņēmējus jaunu ekonomisko iespēju apgūšanā tālākajos kontinentos, pilnvērtīgāk nodrošinātu konsulāros pakalpojumus Latvijas valstspiederīgajiem pasaulē un atbalstītu diasporu. Šobrīd vēstniecību pārklājums nav vērtējams kā optimāls, un to atvēršana ir nākamo gadu uzdevums.

Jautājums par vēstniecības atvēršanu Austrālijā ilgstoši ir bijis Ārlietu ministrijas dienaskārtībā. Tā nodrošinātu efektīvu Latvijas interešu pārstāvību Klusā okeāna reģionā un veicinātu saikni ar Latvijas diasporu, divpusējo attiecību attīstību un ekonomisko sadarbību. Lai gan bija plānots vēstniecību Austrālijā atvērt 2020. gadā, Ārlietu ministrija, ņemot vērā kopējās valdības prioritātes, piekrita vēstniecības atvēršanu atlikt. Šis jautājums tiks virzīts nākamo gadu valsts budžeta plānošanas procesā.

Latīņamerikā Brazīlija ir lielākā reģiona valsts ar labi organizētu un reģionā lielāko latviešu diasporu un tādējādi loģiska izvēle potenciālai reģionālai vēstniecībai. Brazīlija ir lielākā Dienvidamerikas ekonomika, kā arī viena no lielākajām ekonomikām pasaulē. Šovasar noslēgtā Eiropas Savienības–*MERCOSUR* Asociācijas līguma pilnvērtīga ieviešana veicinās jaunas iespējas abu pušu uzņēmējiem un iedzīvotājiem.

Tāpat tiek izvērtēta vēstniecības izveides nepieciešamība Āfrikā, un tās atrašanās vieta tiks precizēta saziņā ar uzņēmēju organizācijām un saskaņā ar Ārlietu ministrijas konsulārā dienesta apzinātajām vajadzībām.

Dienvidaustrumāzijas reģions ir stratēģiski svarīgs – tas aptver strauji augošas ekonomikas, kurās par ietekmi cīnās Ķīna, ASV un Eiropas valstis. Latvijas vēstniecība Indonēzijā radītu dažādas iespējas, tostarp augstākās izglītības eksportam reģiona lielākajā un ANO ietvaros ietekmīgā attīstības valstī. Ar Indonēziju Latvijai ir aktīvākais divpusējais politiskais dialogs no visām Dienvidaustrumāzijas valstīm. Indonēzija ir G20 dalībvalsts, kas spēlē nozīmīgu lomu ANO G-77 un “Nepievienojošos valstu” grupā, kā arī *ASEAN* formātā. Indonēzijas tirgus ar tās 260 miljoniem iedzīvotājiem paver plašas iespējas preču un pakalpojumu eksportam.

Ārlietu ministrija savus priekšlikumus vēstniecību un pārstāvniecību tīkla paplašināšanai apkopo un virzīs atsevišķā informatīvajā ziņojumā, ko izskatīs Ministru kabinets.

Sabiedrības iesaiste un publiskā diplomātija

Ārlietu ministrijas ikdienas darbs nav iedomājams bez sabiedrības iesaistes, atbalsta un izpratnes par būtiskākajiem ārpolitikas aspektiem. Publiskās diplomātijas ietvaros Ārlietu ministrija ir īstenojusi pasākumu kompleksu plašai sabiedrības iesaistei ārpolitikas un ar to saistīto jautājumu skaidrošanā, diskutēšanā un atspoguļošanā. Notiek pastāvīgs dialogs ar dažādām sabiedrības grupām – biedrībām un nevalstiskajām organizācijām, ārpolitikas un drošības politikas pētniecības centriem, akadēmisko vidi un plašu ekspertu loku. Ikgadējai Rīgas konferencei ir ievērojama loma dialogā ar Latvijas sabiedrību, ārvalstu politiķiem un ekspertiem, un tā tiek rīkota sadarbībā ar LATO. Tāpat sadarbībā ar Ārlietu ministriju LATO

ir organizējusi NATO samita simulācijas spēli jauniešiem. Pastāvīgs Ārlietu ministrijas sadarbības partneris ir Ārpolitikas institūts, kurš rīko diskusijas un seminārus, veic pētījumus un izdod publikācijas par Latvijai svarīgām ārpolitikas tēmām.

2019. gadā veikta plaša publiska komunikācija par Latvijas dalības Eiropas Savienībā un NATO 15 gadiem, Latvijas ārlietu dienesta simtgadi, kā arī sabiedrības informēšana par breksita ietekmi un sekām Latvijai. Šajās kampaņās tika novērtēti ieguvumi no Latvijas dalības Eiropas Savienībā un NATO, stiprinot sabiedrības atbalstu valsts eiroatlantiskajam kursam. Komunikācijas kampaņu ietvaros tiek veicināta izpratne par ārlietu dienesta darbību un Latvijas ārpolitikas interešu īstenošanu.

Lai veicinātu iedzīvotāju izpratni par Eiropas Savienības lomu Latvijas attīstībā un skaidrotu Eiropas Savienības sniegtās iespējas un ieguvumus no Latvijas dalības Eiropas Savienībā, Ārlietu ministrija sadarbībā ar Eiropas Kustību Latvijā, Eiropas Komisijas pārstāvniecību un Eiropas Parlamenta biroju Latvijā divreiz gadā rīko Eiropas Savienības informācijas sniedzēju forumus par aktualitātēm, kā arī citus informatīvus un izglītojošus pasākumus. Ārlietu ministrija regulāri organizē konsultācijas ar pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, tostarp Providus, Latvijas Darba devēju konfederāciju, Latvijas Pašvaldību savienību, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienību, Eiropas Kustību Latvijā, par Eiropas Savienības dienaskārtību un Eiropadomē izskatāmajiem jautājumiem. Ar Ārlietu ministrijas un Latvijas pastāvīgās pārstāvniecības ANO atbalstu ANO Jauniešu delegātu programmas ietvaros jauniešu nevalstiskās organizācijas “Klubs “Māja” – jaunatne vienotai Eiropai” pārstāve piedalījās ANO Augsta līmeņa Ilgtspējīgas attīstības forumā Ņujorkā un ANO Ģenerālās asamblejas Augsta līmeņa nedēļā.

Sadarbībai ar pilsonisko sabiedrību ir īpaša nozīme attīstības sadarbības jomā. 2019. gadā notika gan publiskās apspriedēs par normatīvo aktu izmaiņām, gan attīstības sadarbības un globālās izglītības projektos. Tāpat Ārlietu ministrija pērn atbalstīja Centra “Marta”, Latvijas Pašvaldību savienības, Sabiedrības Līdzdalības Fonda, *New Door*, Risinājumu darbnīcas un Zaļās brīvības projektu un aktivitāšu īstenošanu partnervalstīs un Latvijā. Īpaši cieša sadarbība dažādos formātos ikgadēji notiek ar Latvijas Platformu attīstības sadarbībai. 2020. gadā tiks organizētas publiskas konsultācijas ar pilsonisko sabiedrību, privāto sektoru un publiskās pārvaldes iestādēm, izstrādājot Latvijas attīstības sadarbības politikas vadlīnijas turpmākajam periodam.

Ārlietu ministrija īsteno arī Latvijas valsts simtgades publiskās diplomātijas programmu, atbalstot Latvijas un ārvalstu institūciju un privātā sektora sadarbību. Galvenais mērķis ir stiprināt Latvijas intelektuālo un saimniecisko potenciālu un konkurētspēju. Simtgades programmas īstenošanā iesaistās Latvijas diplomātiskās un konsulārās pārstāvniecības, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, Latvijas goda konsuli un diasporas organizācijas ārvalstīs. Simtgades publiskās diplomātijas programma nodrošina mūsu ārvalstu partneru pastiprinātu uzmanību Latvijas sasniegumiem un sekmē turpmāko sadarbību ekonomikā, drošībā, kultūrā un izglītībā.

Latvijas ārlietu dienests novērtē jauno tehnoloģiju sniegtās iespējas un izaicinājumus arī digitālajā diplomātijā. Ārlietu ministrija paralēli jau esošajiem tradicionālajiem diplomātiskajiem kanāliem stratēģisko vēstījumu paušanai aizvien aktīvāk izmanto sociālos tīklus. Latvijas diplomāti aktīvi piedalās tiešsaistes platformās, lai informētu Latvijas sabiedrību par Latvijas ārpolitikas prioritātēm konkrētu mērķu sasniegšanai politikas, ekonomikas un kultūras jomā, kā arī dezinformācijas apkarošanai. Pieaugot digitālās diplomātijas lomai starptautiskajā politikā, informācijas telpas drošības stiprināšanai ir svarīgi pievērsties interneta platformu un sociālo mediju atbildības jautājumiem. Šajā jomā nozīmīga ir valsts pārvaldes savstarpējā sadarbība un koordinācija. Ārlietu ministrija veicina medijpratību un kritiskās domāšanas veidošanu sabiedrībā. Ārlietu ministrija atbalsta Baltijas Mediju izcilības centra projektus, kas sekmē Latvijas mediju vides attīstību un noturību pret dezinformāciju.

Sadarbība ar tautiešiem ārvalstīs un konsulārais darbs

Saikne ar tautiešiem ārvalstīs

Līdz ar Diasporas likuma stāšanās spēkā 2019. gadā Ārlietu ministrija kļuvusi par diasporas politiku koordinējošo iestādi. Ārlietu ministrija turpina attīstīt sadarbību ar diasporas jumta organizācijām: Pasaules Brīvo latviešu apvienību, Amerikas latviešu apvienību un Eiropas Latviešu Apvienību, kā arī – ar vēstniecību starpniecību – ar diasporas organizācijām ārvalstīs. Lai veicinātu diasporas politikas īstenošanā iesaistīto valsts institūciju un diasporas organizāciju sadarbību un rīcības saskaņotību, 2019. gadā ir izveidota Diasporas konsultatīvā padome. Tā ir vienojusies, ka jāizstrādā vienots starpnozaru Rīcības plāns darbam ar diasporu 2021.–2023. gadam. Plāna izstrāde norisināsies piecās galvenajās jomās: 1) latviskās identitātes un piederības sajūtas Latvijai stiprināšana diasporā, latviešu valodas un kultūras izpēte, saglabāšana un attīstība ārpus Latvijas; 2) diasporas pilsoniskās un politiskās līdzdalības veicināšana; 3) diasporas iesaiste Latvijas tautsaimniecības un zinātnes attīstībā, valsts pārvaldē; 4) atbalsts remigrācijai; 5) mediji un informācija.

Ir uzsākta vienota diasporas politikas iniciatīvām paredzētā budžeta plānošana un iesniegšana. Valsts atbalsts diasporai 2019. gadā veido 3,4 miljoni eiro gadā. Sākot ar 2020. gadu, diasporas politikas iniciatīvām paredzētais finansējums būs pirmo reizi iekļauts iestāžu pamatbudžetos. Valsts dažādu projektu ietvaros atbalsta diasporas organizāciju iniciatīvas, kas sekmē saites ar Latviju saglabāšanu. Arī Ārlietu ministrija 2019. gadā sadarbības stiprināšanai ar diasporu atbalstījusi 120 projektus 25 valstīs.

Raksturojot būtiskākos uzdevumus diasporas politikā, īpaši jāizceļ pasākumi latviskās identitātes un piederības sajūtas stiprināšanai, kultūras un valodas saglabāšanai, politiskajai līdzdalībai, labās pieredzes pārnesi uz Latviju, kā arī remigrācijas veicināšanai. Diasporas informēšana par darba un dzīves iespējām Latvijā ir īpaši svarīgs šī brīža uzdevums.

Katrs Latvijas valstspiederīgais globalizācijas apstākļos var līdzdarboties Latvijas izaugsmē. Ārvalstīs dzīvojošie ienes Latvijā jaunas idejas, vērtības un prakses: Ārlietu ministrija sadarbojas ar organizāciju “Ar pasaules pieredzi Latvijā”. Jau šobrīd Latvijas valsts institūcijas ārvalstīs savā ikdienas darbā novērtē diasporas kompetenci un sniegto atbalstu, īstenojot dažādas aktivitātes. Pašreiz, īstenojot Diasporas likumā pausto gribu, tiek strādāts pie konkrētākiem sadarbības virzieniem un aktivitātēm, kurām varētu būt potenciāls diasporas iesaistē. Jau iesakņojies ir Pasaules latviešu ekonomikas un inovāciju forums, kas saved kopā Latvijas un diasporas biznesa pasaules pārstāvjus no daudzām pasaules valstīm. Otro gadu pēc kārtas forums notika Valmierā. Denverā, ASV, pēc Latvijas diasporas ASV iniciatīvas notika biznesa konference *Spotlight Latvia*.

Konsulārā dienesta veikums

Latvijas konsulārais dienests pastāvīgi strādā pie tā, lai konsulārie pakalpojumi kļūtu pieejamāki, tostarp, lai tautiešiem ārvalstīs tiktu nodrošinātas lielākas iespējas uzturēt ciešāku saikni ar Latviju.

2019. gadā tautiešiem ārzemēs bija iespēja piedalīties Eiropas Parlamenta vēlēšanās gan balsojot pa pastu, gan – pirmoreiz Eiropas Parlamenta vēlēšanu vēsturē Latvijā – arī klātienē 44 izveidotajos vēlēšanu iecirkņos 38 valstīs. Kopumā ārvalstīs nobalsoja 2955 Latvijas pilsoņu, kas ir par 2,31% vairāk nekā 2014. gadā.

Lai visā Latvijā padarītu ērtāku līdz šim tikai Rīgā veikto Latvijā izdotu dokumentu īstuma apliecināšanu ar *apostille*, 2019. gadā šo funkciju pārņēma Latvijas zvērināti notāri, kā tas jau ir daudzās citās Eiropas Savienības valstīs. Tas esošo resursu ietvaros ļauj vairāk pievērsties konsulārās palīdzības sniegšanai ārkārtas situācijās, kas ir ekskluzīva Ārlietu ministrijas kompetence un nav deleģējama citām iestādēm. Arī 2019. gadā vēstniecības organizēja mobilo pasu darbstaciju braucienus uz dažādām Lielbritānijas, Īrijas, Vācijas, ASV, Kanādas un Spānijas pilsētām, lai dotu iespēju Latvijas valstspiederīgajiem saņemt

konsulāros pakalpojumus tuvāk dzīvesvietai; tāpat arī notika pasu darbstacijas brauciens uz Sidneju, Adelaidi un Melburnu Austrālijā.

2019. gadā stājās spēkā jauns konsulārās atlīdzības cenrādis, ar kuru rasta iespēja līdzsvarot atlīdzības likmes par konsulārajiem pakalpojumiem. Kopumā 2019. gada trijos ceturkšņos pārstāvniecībās un Rīgā sniegti 99 033 konsulārie pakalpojumi. 2020. gadā darbu pārstāvniecībās uzsāks tiešsaistes pieraksta sistēma, kas dos iespēju klientiem jebkurā laikā elektroniski pieteikties apmeklējumam kādā no Latvijas pārstāvniecībām ārvalstīs.

Ņemot vērā, ka konsulārās palīdzības sniegšanā pieaug Eiropas Savienības valstu savstarpējās sadarbības nozīme, pēc Latvijas priekšlikuma tika izstrādāta jauna Baltijas valstu konsulārās sadarbības konvencija, aizvietojot 1999. gada starpvaldību līgumu. Konvencijā nostiprināta Eiropas Savienības tiesībās garantētā konsulārā aizsardzība citu Eiropas Savienības dalībvalstu pārstāvniecībās trešajās valstīs. Konvencija arī nodrošina iespēju Latvijas pilsoņiem saņemt konsulāro aizsardzību Lietuvas un Igaunijas pārstāvniecībās Eiropas Savienības dalībvalstīs, kurās Latvija nav pārstāvēta.

Konsulārais dienests aktīvi informē iedzīvotājus par drošu ceļošanu. Ar informatīvajiem sižetiem masu medijos un sabiedrības informēšanas materiāliem “Ceļo droši Eiropas Savienībā” un “Ceļo droši ar ģimeni Eiropas Savienībā” no jūnija līdz augusta nogalei iedzīvotājiem visā Latvijā tika atgādināts par ceļošanas priekšrocībām, ko devusi Latvijas iestāšanās Eiropa Savienībā. Konsulārais departaments un Latvijas vēstniecība Apvienotajā Karalistē aktīvi informēja gan Lielbritānijā, gan Latvijā dzīvojošos par Lielbritānijas izstāšanās sekām un nepieciešamajiem sagatavošanās pasākumiem.

2019. gadā novērota stabila ārvalstnieku interese par Latviju kā brauciena galamērķi, par ko liecina pirmajos trijos ceturkšņos saņemtie 130 925 vīzu pieteikumi, valsts nodevās iekasējot vairāk nekā 5 miljonus eiro. Joprojām būtiski turpina pieaugt Latvijas pārstāvniecībās saņemto studentu vīzu pieteikumu skaits: 2019. gada trijos ceturkšņos vēstniecībā Indijā studentu vīzu pieteikumu skaits, salīdzinot ar šādu laika posmu 2018. gadā, audzis par 19%, sasniedzot 2138 pieteikumus, savukārt vēstniecībā Uzbekistānā pieaugums sasniedzis 76%, tas ir, 650 pieteikumu. Saistībā ar grozījumiem Imigrācijas likumā, kas atvieglo ārvalstnieku ieceļošanu nodarbinātības nolūkā, ievērojami palielinājies arī darba ņēmēju vīzu pieteikumu skaits Latvijas vēstniecībā Uzbekistānā. Latvijas augstskolu centieni piesaistīt ārvalstu studentus nosaka nepieciešamību paplašināt Latvijas pārstāvniecību sadarbību ar ārvalstu studentu sniedzējiem studentu vīzu pieteikumu pieņemšanā, tādēļ 2019. gadā šāda sadarbība tika uzsākta arī Turcijā. 2020. gadā plānots to uzsākt arī Ēģiptē, Vjetnamā, Indonēzijā un Taizemē. Izvērtējot vīzu pieteikumus, vēstniecības velta lielus resursus nelegālās imigrācijas un drošības risku izvērtēšanai. Tā, cieši sadarbojoties ar citām Latvijas valsts iestādēm, būs nozīmīga Ārlietu ministrijas prioritāte arī turpmāk.

Noslēgums

2019. gadā atzīmējām Latvijas ārlietu dienesta un diplomātijas simto gadskārtu. Par Ārlietu ministrijas izveides datumu tiek uzskatīts 1919. gada 29. jūlijs, kad ārlietu ministrs Zigfrīds Anna Meierovics izdeva pirmo pavēli par četru vadošo darbinieku iecelšanu amatos Ārlietu ministrijā. Ārlietu dienests ir vienīgā Latvijas Republikas institūcija, kas bez pārtraukuma darbojusies kopš valsts dibināšanas 1918. gadā. Pēc ārlietu dienesta izveides, neraugoties uz smago militāro un iekšpolitisko situāciju valstī, Latvijas diplomātiem izdevās panākt, ka 1921. gada 26. janvārī pasaules lielvalstis atzina Latviju *de iure*. Tādējādi mums priekšā vēl viena simtgade – Latvijas starptautiskās *de iure* un *de facto* atzīšanas gadadiena 2021. gadā, un ar to oficiāli tiks noslēgta Latvijas simtgades pasākumu programma.

Ārpolitikā ir jāprot ne tikai nospraust mērķus un tos īstenot, bet arī objektīvi analizēt notiekošo un atstāt liecību par sevi nākamajām paaudzēm. Savu īpašu devumu Latvijas diplomātijas vēsturē un rakstisku liecību atstāšanā nākamajā gadā sniegs arī Ārlietu ministrija. Diplomātu personīgā pieredze, strādājot Rīgā un ārvalstīs, tiks apkopota īpašā rakstu krājumā.

Kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas par Latvijas diplomātiju, ārpolitiku un starptautisko attiecību jautājumiem ierasti ir izteikušies un rakstījuši vēsturnieki, politologi, žurnālisti, reizēm tiesību zinātnieki. Taču tieši ārlietu dienesta diplomāti un darbinieki ir tie, kas ikdienā nepastarpināti veic šo darbu, turklāt gadu gaitā Latvijas diplomāti ir uzkrājuši īpašas zināšanas un specifisku pieredzi.

Latvijas diplomāti diendienā rūpējas par valsts drošību, tās sekmīgu attīstību un iedzīvotāju labklājību. Latvijas starptautisko tēlu veido ikviena valsts pārvaldes institūcija, pilsoniskā sabiedrība, diaspora, dažādas organizācijas, uzņēmēji, sportisti, mākslinieki, politiķi, katrs Latvijas iedzīvotājs. Arī Ārlietu ministrija šajā jomā veic daudz. Mūsu diplomāti ikdienā īsteno ekonomisko un kultūras diplomātiju, veicina Latvijas atpazīstamību un veido starptautiskās saites, un Latvijas ārpolitika kopumā sniedz skaidru vēstījumu par mūsu valsts un sabiedrības piederību Rietumu saimei, demokrātijai, likuma varai, cilvēktiesību aizstāvībai un transatlantiskajai drošības telpai. Tāpat ārlietu dienests aktīvi skaidro Latvijas vēsturi, atmasko centienus pārrakstīt Latvijas un Eiropas vēsturi un tādējādi sniedz savu ieguldījumu objektīvas vēsturiskās atmiņas veidošanā un skaidro tos precīzā valodā starptautiskajiem partneriem. Valsts tēlu veido katrs individuāli un visa sabiedrība kopumā. Latvijas ārlietu dienests savā darbībā ir kopis un turpinās kopt mūsu valsts Rietumu kursu un piederību Eiropas kultūras un demokrātisko vērtību telpai.